

מגילת אסתר מבוארת

© כל הזכויות שמורות לארגון

שתי הלכות ביום

0765-404-360

office@2halachot.org

א וַיְהִי בַיָּמִי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָהָא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהֵדוּ וְעַד־כּוֹשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה
ב מְדִינָה: בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבַת א הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כֶּסֶּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

סיפור מגילת אסתר אירע בזמן הגלות שגלו ישראל לאחר חורבן בית המקדש הראשון, באותם שבעים שנה ששהו בגלות, קודם שהתקבצו בחזרה לארץ ישראל בעת בנין בית המקדש השני. מרדכי היהודי היה בעצמו מהגולים מארץ ישראל בתקופה של חורבן בית המקדש הראשון, וגם חזר לארץ ישראל בעת בניית בית המקדש השני, והיה אחד ממאה ועשרים אנשי כנסת הגדולה.

להבנת הרקע של מגילה זו יש להקדים שבאותם ימים היו שני סוגים של מלכות, הדרך האחת היא באופן שהעם בחר את המלך, והדרך השניה היא שהמלך השתלט על המדינה בכח הזרוע, ומלך על העם בעל כרחם. ומשתי דרכים אלו נמשכו חילוקים שונים: באופן שהעם הוא שבחר את המלך, א. העם הגביל את המלך כרצונו, מה יהיו גבולות שליטתו על העם, ובדרך כלל הוצרך המלך להשבע בעת המלכתו שישמור על החוקים והנימוסים הקיימים במדינה. ב. המלך היה נחשב כמשרת העם, ותפקידו היה ללחום את מלחמותיהם ולדאוג לכל צרכיהם, והם היו משועבדים לו רק לענין תשלום מיסים וכדומה. ג. האוצרות בגנזי המלוכה לא היו שייכים למלך באופן אישי, אלא היו הם רכוש המדינה ומיועדים לצרכי העם. ד. המלך לא היה יכול לתקן תקנות ציבוריות וכדומה על דעת עצמו, אלא רק בהתייעצות עם השרים והיועצים של המלכות. ה. המלך עצמו גם כן היה נתון תחת חוקי המדינה הקבועים, ולא היתה לו רשות לעבור עליהם. ו. המלך לא היה יכול לשנות את עיר הבירה והמלוכה, אלא היה יושב על כסא המלכים שקדמו לו, בעיר שנקבעה בעבר לעיר הבירה. לעומת זאת, באופן שהמלך הוא שהשתלט על העם בכח הזרוע, היו הדברים שונים בכל פרטיהם: א. המלך קבע את תחומי שליטתו, והעם לא היה יכול להגבילו כלל. ב. העם היה משועבד למלך, והיו נחשבים כעבדיו לכל דבר, והמלך עצמו לא היה משועבד להם כלל. ג. אוצרות המלוכה היו שייכים באופן אישי למלך, ולא לעם. ד. המלך היה יכול לתקן תקנות כרצונו, ללא התייעצות עם השרים והיועצים כלל. ה. המלך עצמו היה המחוקק ולא היה משועבד לשום חוק מחוקי המדינה. ו. המלך היה יכול לשנות את עיר הבירה כרצונו, ולקובעה במקום אחר מכפי שהיה בעבר. ולפי הבנת הדברים הללו תבואר הפרשה הפותחת את סיפור המגילה:

בזמן שקדם למלכות אחשורוש היתה בבל שולטת על כל העולם, ואחשורוש בתחילה היה אדם רגיל, ועל ידי עשירותו מלך על מדי ופרס, ולאחר מכן כבש את כל העולם ביד חזקה. וכדי שתתקיים המלכות בידו לקח לאשה את ושתי, שהיתה מזרע נבוכדנצר מלך בבל, וכיון שהיא היתה יורשת העצר, והוא נשאה לאשה, הרי היתה המלכות ראויה לו גם מצד ירושת מלכות בבל דרך אשתו ושתי, וגם מצד שכבשם ביד חזקה ובמלחמה.

בבת אחת התעלה מאדם רגיל למלך המולך על העולם כולו.

(ב) בַּיָּמִים הָהֵם, מיד עם ראשית ממלכתו, התחזק למלוך מלכות בלתי מוגבלת, והעז לשנות את מקום עיר הבירה שהיה עד עתה בבבל, כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כֶּסֶּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה, ובזה הראה את תקיפותו, שלא פחד מדעת

(א) וַיְהִי בַיָּמִי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ - באותם ימים שעדיין הכירו הכל את אחשורוש כאדם רגיל, שאינו מלך, בבת אחת עלה לגדולה עצומה וידעו הכל שהוא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהֵדוּ וְעַד־כּוֹשׁ, שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה, ולא כבש באיטיות מדינה אחר מדינה, שאם כן היו אומרים בתחילה שהוא מלך על מדינות מסוימות, ורק אחר כך מלך על כל העולם, אלא

הַבִּירָה: ג בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל א פָּרַס וּמַדִּי
הַפְּרָתָמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לְפָנָיו: ד בְּהֵרָאֲתוֹ אֶת־עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יָקָר תַּפְאֲרַת
גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאֵת יוֹם: ה וּבְמָלוּאֵת א הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
לְכָל־הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה לְמַגְדֹּל וְעַד־קֶטֶן מִשְׁתֶּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצָר
גִּנַּת בֵּיתֶן הַמֶּלֶךְ: ו חֹר א כָּרְפֶס וּתְכֵלֶת אֲחוּז בַּחֲבִל־בּוּץ וְאַרְגָּמָן עַל־גְּלִילִי כֶסֶף
וְעִמּוּדֵי שֵׁשׁ מִטּוֹת א זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַת בַּהֲט־וְשֵׁשׁ וָדָר וְסַחֲרָת: ז וְהַשְׁקוֹת בְּכָל־
זָהָב וְכָלִים מַפְלִים שׁוֹנִים וְיִין מַלְכוּת רַב בֶּיַד הַמֶּלֶךְ: ח וְהַשְׁתִּיָּה כִדָּת אֵין אֲנִס

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

עמים רבים, ולא עשה כן זמן מועט, אלא ימים
רבים, שמונים ומאת יום.

(ה) ובמלוואת הימים האלה - כשהסתיימו ימי
המשתה שעשה לשריו ומקורביו, רצה להוכיח שוב
שמלכותו היא מלכות שאינה מוגבלת, ומחמת כן
אין חשיבות אמיתית לשרים על פני המון העם, כי
כולם עבדים לו, ולכן עשה המלך לכל העם
הנמצאים בשושן הבירה, למגדול ועד קטן, משתה
שבעת ימים, להראות שכולם שווים בעיניו, ועשה
זאת בחצר גנת ביתן המלך, שזהו מקום המיוחד
לשרי המלוכה, ובדרך כלל אין המון העם נכנסים
לשם, ואילו אחשוורוש ערך שם את המשתה לכל
העם, כדי להוכיח שגדול וקטן שווים בעיניו, כי
כולם עבדיו.

(ו) ומשתה זה היה ערוך בעשירות עצומה, כי נעשו
שם אהלים מחור - יריעות לבנות, כרפס - יריעות
ירוקות, ותכלת, אֲחוּז - אותם יריעות אהלים היו
מחוברות בחבלי בוץ [-פשתן] וארגמן, ואותם
חבלים היו קשורים על גלילי כסף ועמודי שש
[שיש], והיו מוצעות שם מטות זָהָב וְכֶסֶף, על
רצפת בהט וְשֵׁשׁ וָדָר וְסַחֲרָת - מיני אבנים יקרות.

(ז) והשקות - השקו את המסובים יין בכלי זָהָב,
וכלים מפלים שונים היו לפני כל אחד ואחד, כגון
גביעים וקנקנים וכדומה, באופן שלא הוצרך אחד
ליטול מחבירו כלי, ולא היה זה מחמת מיעוט היין,
אלא ויין מלכות רב, ביד המלך.

(ח) והשתייה כדת אין אֲנִס, כי במקום שיש מעט
כלים מכריחים כל אחד לסיים במהירות את
שתייתו, אבל כאן מחמת ריבוי הכלים היה כל אחד
שותה כרצונו, ואף שבנימוסי פרס מכבדים את

העם שיכעסו על כך שהוא משנה את מקום עיר
הבירה מבבל לפרס, והראה גם את גאוותו
העצומה, כי בדרך כלל אדם רגיל העולה לגדולה,
כבודו הוא לשבת על כסא המלכים שקדמו לו,
והוא הראה שאינו זקוק להתייחס כלל אל המלכים
שקדמו לו, אלא ייסד לעצמו כסא מלכות חדש
בשושן הבירה, ובכך רצה להוכיח לכל שאינו מולך
עליהם מחמת הסכמתם ורצונם, אלא ביד חזקה
ובתקיפות, ועל כן ביכולתו לשלוט בהם במלכות
שאינה מוגבלת.

(ג) בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ - בשנה השלישית
למלכותו, שמלך בכח ובחוזקה, רצה להוכיח לכל
שאינו זקוק להסכמת ורצון העם כדי למלוך
עליהם, ולכן עשה משתה לכל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו,
והושיב בראשונה את חֵיל פָּרַס וּמַדִּי, שהם היו
מקורבים אליו בתחילה, ואחריהם הושיב את
הַפְּרָתָמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת שהיו מושלים שם לְפָנָיו,
ובכך הראה שאין אצלו חשיבות כלל לשרי
המדניות, הגם שחשיבותם מצד עצמם גדולה יותר
מחיילי פרס ומדי, אלא אדרבה, החיילים
המקורבים אליו חשובים יותר מהשרים של שאר
המדניות, כיון שאינו צריך להסכמתם ורצונם כדי
למלוך, אלא מולך עליהם בכח צבאו וחייליו, ביד
חזקה ובעל כרחם.

(ד) וכדי להוסיף ולהראות שמלכותו היא מלכות
שאינה מוגבלת, השתמש באוצרות המלוכה,
בהראתו אֶת עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, כלומר, הראה לכל
שהוא מתפאר בעשירות שבאוצרות המלוכה
כבקניינו הפרטי, ולא כאוצרות השייכים לעם, שאז
אין לו התפארות אישית בהם, וְאֶת יָקָר תַּפְאֲרַת
גְּדוּלָּתוֹ, המתאים למלך עצום כמוהו, המולך על

כִּי־כֵן | יסד המלך על כל־רב ביתו לעשות כרצון איש־ואיש: ט גם וְשָׁתִי הַמֶּלֶכָה עֲשֶׂתָה מִשְׁתֶּה נָשִׁים בֵּית הַמֶּלְכֹת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ: י בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לִב־הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אָמַר לְמַהוֹמָן בִּזְתָּא חֲרִבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זֶתֶר וְכִרְפָּס שְׁבַעַת הַסְרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת־פָּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ: יא לְהַבִּיא אֶת־וְשָׁתִי הַמֶּלֶכָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־יָפִיָּה כִּי־טוֹבַת מְרָאָה הִיא: יב וְתִמְאֵן הַמֶּלֶכָה וְשָׁתִי לָבּוֹא בְּדֶבֶר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בֶּיַד הַסְרִיסִים וּיְקַצֵּף הַמֶּלֶךְ

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

המלכות, אלא נשאה רק מחמת שהיתה אשה יפה, ולכן אָמַר לְמַהוֹמָן, בִּזְתָּא, חֲרִבּוֹנָא, בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא, זֶתֶר וְכִרְפָּס, שְׁבַעַת הַסְרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פָּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ, ובכך הראה שאין לה חשיבות מצד עצמה, שאם כן היה ראוי שייצאו לקראתה כל שרי המלוכה. וגם לא אמר שיביאו אותה הסריסים המשרתים אותה, שגם בזה יש לה חשיבות מסוימת, אלא ציוה להביאה על ידי הסריסים המשרתים אותו, שזו הדרך להביא את אחת מפילגשיו שאינה חשובה בעיניו כל כך, עד שמשרתיו מביאים אותה לפניו.

(יא) ותוכן ציוויו היה לְהַבִּיא [-בעל כרחיה] אֶת וְשָׁתִי הַמֶּלֶכָה - באופן שהכל יראו שהיא 'ושתי', ועל ידי נישואיה לאחשורוש נעשתה ל'מלכה', והדבר יתברר לכולם על ידי שיביאווה כאשה פשוטה ללא כתר, ורק כשתהיה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ יכתירוה בְּכֶתֶר מַלְכוּת, ובכך יתברר שמלכותה נמשכת ממנו, ותכלית הבאתה הוא לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפִיָּה, כִּי טוֹבַת מְרָאָה הִיא, ובכך יראו הכל שלקחה לאשה מחמת יופיה, ולא מחמת שהיא יורשת עצר, כי אם היה לוקחה כדי לירש את המלכות, הרי אין חילוק אם היא יפה או לא, ובכך שמראה את יופיה הוא מוכיח שזו הסיבה היחידה שלקחה לאשה.

(יב) אמנם ושתי הבינה את כוונתו, שרצונו להורידה ממעלתה כיורשת עצר ולהציגה כאשה רגילה שעלתה לגדולה מחמת שנישאה למלך, ולכן, וְתִמְאֵן הַמֶּלֶכָה וְשָׁתִי - מיאנה ואמרה שהיא תחילה 'המלכה' ואחר כך 'ושתי', כי תואר מלכותה קודם לשמה, ומלכותה ירושה לה מאבותיה, ולא מחמת שנישאה לאחשורוש, ומיאונה היה לָבּוֹא בְּדֶבֶר הַמֶּלֶךְ - לבוא בדרך שציוה המלך, שתלבש את כתר המלכות רק בפניו ולא קודם לכן, אֲשֶׁר בֶּיַד הַסְרִיסִים - וגם מיאנה לבוא עם סריסי המלך, כדי

הגדולים בשתייה לפני הקטנים, כאן לא עשו כן, כִּי כֵן יסד המלך על כל רב ביתו - ציוה המלך על כל חשובי בית מלכותו לוותר על כבודם, כדי לעשות בכך כרצון איש ואיש, שכל אחד ישתה כרצונו ובזמן הראוי לו.

לאחר שעשה אחשורוש את כל המאמצים הללו להראות שמלכותו היא מלכות שאינה מוגבלת, חשש שמא עדיין יהיו שיאמרו שכל מלכותו באה לו מחמת שנשא לאשה את ושתי, יורשת העצר של מלכות נבוכדנצר בבבל, ואם כן עליו למלוך מלכות מוגבלת כרצון העם, ולא יוכל להשתלט עליהם ללא הגבלה, ועתה יסופר כיצד חשב מחשבות כיצד להוכיח שאין הדבר כן:

(ט) כדי להוכיח שאין ושתי שייכת כלל לענין המלוכה, לא הניח לה אחשורוש לעשות משתה לשרי המלוכה, כפי שהיה ראוי לה אם היתה יורשת עצר, וכן לא היה המשתה שלה עיקרי וחשוב בפני עצמו, אלא נגרר אחרי המשתה של אחשורוש, באופן שגם וְשָׁתִי הַמֶּלֶכָה עֲשֶׂתָה מִשְׁתֶּה נָשִׁים, שהיה המשתה טפל למשתה אחשורוש, וכינה אותה בשם 'ושתי המלכה', להדגיש שתחילה היתה 'ושתי' סתם, ואחרי שנשאה אחשורוש נעשתה 'המלכה', באופן שמלכותה באה מכח מלכותו, ולא להיפך, וגם לא היה המשתה שלה מיועד לשרי ונכבדי המלכות אלא רק 'משתה נשים' שאינו חשוב, ונעשה משתה זה בבית המלכות אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ, כי לא היה לה 'בית מלכות' משלה, אלא היתה טפלה בכל למלכות אחשורוש ובית מלכותו, ובכך רצה להוכיח שלא באה לו המלכות בירושה על ידי ושתי, אלא בכח גבורתו ומלחמותיו.

(י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי למשתה, כָּטוֹב לִב הַמֶּלֶךְ בֵּינָן, רצה להראות לכולם שלא נשא את ושתי כדי לירש את

מֶאֱד וַחֲמָתוֹ בַּעֲרָה בּוֹ: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יָדְעִי הָעֵתִים כִּי־כֵן דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָל־יָדְעֵי דָת וְדִין: י וְהִקְרַב אֵלָיו פֶּרְשָׁנָא שְׁתָּר אֲדַמְתָּא תְּרִשִׁיש מֶרֶס מֶרְסָנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שָׂרֵי א פָּרֶס וּמְדֵי רֹאִי פִגְי הַמֶּלֶךְ הַיִּשְׁבִּים רֹאשְׁנָה בַּמְלָכוֹת: טו כָּדַת מָה־לַּעֲשׂוֹת בַּמְלָכָה וְשִׁתִּי עַל א אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מַאֲמַר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֹשׁ בֶּיַד הַסְּרִיסִים: טז וַיֹּאמֶר מְמוּכָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

היתה נגד הדת והנימוס, ולכן היתה רשאית לסרב לכך, ואין להענישה.

(יד) ואחרי שאמר אחשורוש שמשפט זה אינו שיין לעניני המלכות אלא הוא ככל ויכוח שבין איש לאשתו, בחר שישפטו בדבר שופטים אלו, מחמת כמה טעמים, וְהִקְרַב אֵלָיו - כיון שהם היו קרובים אליו, וכבר שמעו את הדין ודברים שביניהם, ולא רצה שיתפרסם הדבר יותר, והם פֶּרְשָׁנָא, שְׁתָּר, אֲדַמְתָּא, תְּרִשִׁיש, מֶרֶס, מֶרְסָנָא, מְמוּכָן, שְׁבַעַת שָׂרֵי פָּרֶס וּמְדֵי, ומצד מעלתם ראוי שישפטו ביניהם, וכן מחמת שהם רֹאִי פִגְי הַמֶּלֶךְ תמיד, ומבינים את רמזיו, שרמז להם לזכות את ושת מעונש, והם הַיִּשְׁבִּים רֹאשְׁנָה בַּמְלָכוֹת מזה זמן רב, ומומחים לשפט משפט נכון.

(טו) והנידון שהובא לפני השופטים היה כָּדַת מָה לַעֲשׂוֹת - מה לעשות על פי הדת המוסרית, וכוונתו היתה שלפי חוקי המוסר היתה רשאית לסרב מלבוא, בַּמְלָכָה וְשִׁתִּי - כעת שינה אחשורוש את הלשון והסכים שמלכותה קודמת לשמה, כי היא יורשת עצר, ולכן אין משפטה כאחד מעבדי המלך שהעז פניו במלך, אלא כמשפט אשה ובעלה, כיון ששניהם ראויים למלכות מצד עצמם, עַל אֲשֶׁר לֹא עָשְׂתָה אֶת מַאֲמַר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֹשׁ, וגם על זה יש לה תשובה, כי נשלח הדבר בֶּיַד הַסְּרִיסִים, ואין זה לכבודה של מלכה שתובא על ידי סריסי המלך.

(טז) כאשר ראה ממוכן שכוונת המלך לזכות את ושת בדיתה, ורוצה הוא גם להשתיק את הענין באופן שיבוא הדין רק לפני השרים הקרובים אליו, רצה למנוע זאת, וַיֹּאמֶר מְמוּכָן בְּקוֹל רֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים, באופן ששמעו כולם את דבריו והתפרסם הענין, וכך אמר, אין זה ענין פרטי בין המלך למלכה ככל משפט שבין איש לאשתו, כי לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֲוֹתָהּ וְשִׁתִּי הַמְלָכָה, והקדים שמה למלכותה

להראות שיש לה חשיבות מצד עצמה, ואין המלך יכול להביאה בעל כרחו על ידי משרתיו. ובכך הפרה ושת את עצתו של אחשורוש בעיקר מטרת המשתה שעשה בכל הימים הללו, ולכן וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מֶאֱד - כעס כלפי חוץ על הבזיון החיצוני שעשתה לו בכך שסירבה לבוא להוראתו, וַחֲמָתוֹ הפנימית בַּעֲרָה בּוֹ על כך שסיכלה את כל עצתו להראות שהוא מולך מלכות בלתי מוגבלת, אבל חימה זו לא הראה לחוץ, כיון שכל המחשבות הללו היו כמוסות בליבו עד כה, ולא גילה אותם לאחרים.

(יג) על אף שאחשורוש כעס כל כך על ושת, בכל זאת לא רצה להענישה בעונש חמור, כי על כל פשעים תכסה אהבה, ורצה לסובב את הדבר באופן שהשופטים יזכו אותה, והנה יש שני מיני משפטים, יש משפט שבין המלך לבין אחד מעבדיו, ויש משפט שנעשה בין כל איש לרעהו, והשופטים את עניני המלכות צריכים לדעת את הזמן והמצב שבו נעשתה העבירה כלפי המלך, כי המעז פניו במלך בעת ישיבתו על כסא המלכות עונשו חמור יותר מהמעז פניו במלך בזמן שהוא בדרכים וכדומה, וידע אחשורוש שאם ידונו את ושת כאשה רגילה שהעז פניה במלך בעת יושבו על כסא מלכותו, ובזמן שכל שרי המלוכה לפניו, יחמירו מאד בעונשה ויגזרו דינה למוות, לכן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יָדְעִי הָעֵתִים - אמר אחשורוש לאותם שופטים הממונים על דיני המלכות שאין להם לדון בענין זה, כיון שהיא מלכה והוא מלך, אם כן אין זה אלא ככל ענין ומשפט שבין איש לאשתו, כִּי כֵן דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָל יָדְעֵי דָת וְדִין - כי משפט זה של המלך יכול להיעשות לפני כל הדיינים והשופטים היודעים את החוקים והדתות, ובזה התכוון שיקלו בעונשה, וגם רמז להם את הדרך שיפטרו אותה מעונשה, בכך שאמר 'דת', וכוונתו היתה שבאמת בקשתו שתבוא לפני כל העמים להראות את יופיה

עֹתָהּ וַשְּׁתֵי הַמַּלְכָּה כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים וְעַל־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ: ^י כִּי־יֵצֵא דְבַר־הַמַּלְכָּה עַל־כָּל־הַנָּשִׁים לְהַכְזֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן בְּאִמְרָם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ אָמַר לְהָבִיא אֶת־וְשֵׁתִי הַמַּלְכָּה לִפְנָיו וְלֹא־בָאָה: ^{יב} וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאמְרָנָה | שָׁרוֹת פָּרַס־וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּבְדֵי בָזִיוֹן וְקִצְף: ^{יג} אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר־מַלְכוּת מִלִּפְנָיו וַיִּכְתֹּב בְּדַתִּי פָרַס־וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא־תָבֹא וְשֵׁתִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לָרְעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: ^{יד} וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדֹּל וְעַד־קָמֹן:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

בזיון בכל המלכות בכך שהנשים לא ישמעו לבעליהן, וְקִצְף - יהיה כעס בין השרים, שירצו להגביל את מלכותך, כדעתה של ושת.

(יט) אחרי שהציע ממוכן את שני הקלוקלים שנעשו על ידי ושת, בא כיועץ חכם לבאר כיצד על ידי הריגתה יתוקן הכל, ותחילה הקדים שראוי לאחשורוש להכריז מיד על מלכותו כמלכות בלתי מוגבלת, ולכן, **אם על המלך טוב, יצא דבר מלכות מלפניו** - יוחלט שדברי המלכות וחוקיו יוצאים מלפני המלך לבדו, ללא השרים והיועצים, כדרך המלך המולך מלכות שאינה מוגבלת, וכל חוק כזה ישאר קבוע לנצח ויִכְתֹּב בְּדַתִּי פָרַס וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבֹר, כי לא יהיה ניתן לבטל חוק זה, ועל פיו ידונו השופטים בכל מקום, ודבר המלכות הראשון שיחוקק אחשורוש הוא **אֲשֶׁר לֹא תָבֹא וְשֵׁתִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ**, כדי שלא יאמרו שבסופו של דבר לא הצליח אחשורוש להכריח את ושת לבוא לפניו, ועל ידי חוק זה יפרסמו שהיא חזרה בה ורצתה לבוא, אלא שהמלך הוציא דבר מלכות שלא תבוא ושת לפניו. ודבר המלכות השני הוא, **וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לָרְעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה** - שתהיה טובה מצד עצמה, ולא מצד ייחוסה, ועל ידי זה לא תתגאה עליו.

(כ) ועל ידי זה ירויח שתהיה מלכותו בלתי מוגבלת, וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמֶּלֶךְ לבדו **אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּכָל מַלְכוּתוֹ**, ללא עצת יועציו, **כִּי רַבָּה הִיא** - כי דבר המלכות של המלך מצד עצמו יהיה גדול וחשוב, וגם ירויח את הדבר השני, **וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן, לְמַגְדֹּל וְעַד קָמֹן**, אפילו אם האשה חשובה ומיוחסת יותר.

כדי להדגיש שאינה מלכה מצד עצמה, אלא מצד שאחשורוש נשאה, **כִּי עַל כָּל הַשָּׂרִים** אשר ישמעו את הנהגתה של ושת, ויבינו שכוונתה שהיא יורשת העצר ועל ידה הגיעה המלכות לאחשורוש, ויש לו רק מלכות מוגבלת. ומלבד נזק זה שיהיה בפני השרים, נעשה נזק נוסף, **וְעַל כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ**.

(יז) והנזק שיהיה לכל העמים הוא בזה, **כִּי יֵצֵא דְבַר הַמַּלְכָּה עַל כָּל הַנָּשִׁים**, וכל הנשים לא תדענה בדיוק את המשא ומתן שהיה בין אחשורוש לושת, ורק ישמעו שסירבה לבוא לפניו, וילמדו ממנה **לְהַכְזֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן, בְּאִמְרָם הִיא הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ**, שחשיבותו רבה, **אָמַר לְהָבִיא אֶת וְשֵׁתִי הַמַּלְכָּה לִפְנָיו**, ולא ביקש ממנה דבר גדול אלא רק לבוא לפניו, וגם אין לה חשיבות גדולה כיון שאינה מלכה אלא מחמתו, ואין לה מלכות משל עצמה, **וְלֹא בָאָה**, וכל שכן ששאר הנשים אינן צריכות לשמוע בקול בעליהן, שאינם חשובים כמו המלך, והם מבקשים מהן דברים קשים יותר מאשר לבוא לפניהם.

(יח) ועתה חזר ממוכן וביאר את הנזק הראשון שיהיה אצל שרי המלך, **וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאמְרָנָה שָׁרוֹת פָּרַס וּמְדֵי, אֲשֶׁר שָׁמְעוּ בְּבִירוֹר אֶת דְּבַר הַמַּלְכָּה**, ויודעות הן את האמת שסירבה לבוא כיון שלדעתה מלכות אחשורוש נמשכת מכח מלכותה, שהיא יורשת העצר, ולדעתה מלכותו של אחשורוש היא מלכות מוגבלת, ויספרו זאת **לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ**, ואם לא תהרוג אותה על כך הרי נשמע שאתה מסכים לדעתה, ומחמת שני נזקים אלו, **וּבְדֵי בָזִיוֹן** - יהיה

כא וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדִבְרֵי מְמוּכָן: כב וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל־מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ כְּכַתְּבָהּ וְאֶל־עַם וְעַם כָּל־שׁוֹנוֹ לְהֵיוֹת כָּל־אִישׁ שְׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמִדְּבַר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

אם לא היה אחשורוש מולך מלכות בלתי מוגבלת, לא היה יכול לקחת את אסתר למלכה, כי השרים היו מתנגדים לכך שיטול לו המלך נערות מכל שכבות העם לבחור מהן מלכה, וכל שכן שלא היו מסכימים שיקח לו המלך למלכה אשה אסופית שאין יודעים מי עמה ומולדתה. וכמו כן לא היה יכול לגדל את המן ללא הסכמת השרים, ולא להוציא גזר דין להשמיד ולהרוג אומה שלמה ללא משפט.

ועוד, כי במבט שטחי ניתן לחשוב כי מה שהטתה אסתר את לב אחשורוש היה דבר טבעי, כי דבר מצוי הוא שאשה יפה תשנה את רצון בעלה, ולכן הקדימו לספר שאחשורוש לא היה אדם פשוט או מלך קטן שאשתו יכולה לשנות את רצונו, אלא היה מלך אדיר שהיו תחת שלטונו מאה עשרים ושבע מדינות, וגבורתו העצומה שכבש את כולם בזמן קצר, ורוב עושרו כפי שנראה במשתה המפואר שעשה, חכמתו הגדולה כיצד התנהג בתחבולות כדי להמליך עצמו במלכות שאינה מוגבלת, וטבעו הקשה, כי אף שאהב את וּשְׁתִּי מאד, בכל זאת כשהבין שלטונת מלכותו עליו להורגה לא נמנע מלעשות כן, ואם כן מה ששמע בקול אסתר לבטל את הגזירה לא היה בדרך הטבע, אלא מאת ה' היתה זאת.

(כא) וכדי לקבל את ההחלטה הזו, שהמלך לבדו יוכל להחליט בכל דבר ללא שריו ויועציו היה צורך בהסכמת השרים עצמם, שלא ימשיכו בתפקידם, וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים, וויתרו השרים על כוחם, והסכימו שאחשורוש לבדו יוכל להחליט בכל דבר, וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ לבדו, ללא עצת שריו, כְּדִבְרֵי מְמוּכָן.

(כב) וכדי לקיים את העצה הראשונה, שתהיה מלכותו מלכות שאינה מוגבלת, וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ, אֶל מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ כְּכַתְּבָהּ, וְאֶל עַם וְעַם כָּל־שׁוֹנוֹ, ובכך הראה שאין חשיבות לאחת המדינות על השאר, כי אין מדינה מסוימת המולכת על השאר, אלא אחשורוש הוא המולך על כולם, בתור אדם פרטי שכבש את כולם ושולט עליהם, ותוכן הספרים היה לְהֵיוֹת כָּל אִישׁ שְׂרָר בְּבֵיתוֹ, כי עד אז היתה האשה מצווה רק לכבד את בעלה, ובספרים אלו צויה שתהיה משועבדת לו לגמרי, וּמִדְּבַר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ, ולא יצטרך להשתמש בלשון המלכות, שזו לשון פרס, כי מעתה אין חשיבות לפרס על שאר המדינות, אלא כולם שוים וכפופים לשלטונו היחיד של אחשורוש.

כוונת כותבי המגילה בהקדמת סיפור זה, כי באמת כל זה הוא כהצעה לענין הנס עצמו, כי

ב

אחר הדברים האלה פֶּשַׁךְ חֶמֶת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ זָכַר אֶת־וְשֵׁתִי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשָׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־נִגְזַר עָלֶיהָ: ב וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו יִבְקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מְרָאָה: ג וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרֹת־בְּתוּלָה טוֹבֹת מְרָאָה אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יָד הַגָּא סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנִתָּן תַּמָּרְקִיָּהוּ: ד וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֵׁתִי וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ה אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכָי בֶּן יָאִיר בֶּן־שֹׁמַעַי בֶּן־קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: ו אֲשֶׁר הִגִּילָה מִירוּשָׁלַיִם עַם־הַגָּלָה אֲשֶׁר הִגִּילָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגִּילָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: ז וַיְהִי אֲמֵן אֶת־הַדָּפָה הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדּוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנַּעֲרָה יִפְתָּת־תָּאֵר וְטוֹבֹת מְרָאָה וּבִמּוֹת אֲבִיהָ

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

(ד) וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, גם אם אינה מיוחסת, תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֵׁתִי, וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ לבדו, כי כאמור לעיל לא הוצרך כבר להסכמת השרים, וַיַּעַשׂ כֵּן.

(ה) עתה יסופר כיצד ניסה מרדכי בכל כוחו למנוע את לקיחת אסתר אל בית אחשורוש, אף שהיה בדבר סכנה מרובה, אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה, ובעיר הבירה בודאי נשמע דבר המלכות המחייב כל אדם להביא את הנערה שברשותו אל בית המלכות, ולא היה להם תירוץ לומר שלא שמעו את דבר המלכות, וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכָי בֶּן יָאִיר בֶּן־שֹׁמַעַי בֶּן־קִישׁ, אִישׁ יְמִינִי - משבט בנימין, ומיוחס לבית המלכות של שאול המלך, וכיון שהיה אדם חשוב ומפורסם בשמו ויחוסו, לא היה יכול להשתמט בטענה שאין זה לפי חשיבות המלך לקחת את הנערה שברשותו.

(ו) אֲשֶׁר הִגִּילָה מִירוּשָׁלַיִם, ואדם הגולה לארץ אחרת חייב יותר מכולם לשמור את חוקי ונימוסי אותה הארץ, וחטאו חמור כשמורד במלכות שבה הוא חוסה בגלותו, ומאידך לא היה הוא כפליט מלחמה הגולה ממקום למקום, שהוא בזוי, אלא הִגִּילָה עִם הַגָּלָה אֲשֶׁר הִגִּילָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה, שהיו אלו שרי יהודה וחשובי היהודים, אֲשֶׁר הִגִּילָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, ואף בגלותו היה מרדכי נחשב לאדם נכבד.

(ז) וַיְהִי אֲמֵן אֶת הַדָּפָה, היא אֶסְתֵּר בַּת דָּדּוּ, וכיון שהיה הדבר ידוע ומפורסם שהוא האומן אותה, והיא תחת רשותו, היה עליו למוסרה למלך, כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם, ולא ידרשו את הדבר אלא ממנו, שהוא האחראי עליה, וְהַנַּעֲרָה יִפְתָּת־תָּאֵר וְטוֹבֹת מְרָאָה,

(א) אחר הדברים האלה, שהרג אחשורוש את וְשֵׁתִי, כֶּשֶׁךְ חֶמֶת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ, ורצה לקחת לו אשה אחרת במקום וְשֵׁתִי, לא ידע כיצד לנהוג, כי זָכַר אֶת וְשֵׁתִי - את יופיה ומעלותיה ויחוסה, וחשש שלא ימצא אשה כמותה, וזָכַר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂתָה, וחשש שגם המלכה החדשה שיקח תתנהג כמותה, ואין מן הראוי שיהרוג גם אותה, שלא יאמרו שהוא מלך ההורג את נשותיו, וזָכַר אֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלֶיהָ, וחשש ששום אשה לא תרצה להנשא לו, שמא יהרוג גם אותה. ומחמת שלשה חששות אלו לא ידע כיצד לבחור את המלכה החדשה.

(ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו, עצה שתתקן את שלשת החששות הללו, יִבְקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מְרָאָה, ויוכל למצוא אשה יפה כושתי, והגם שלא תהיה מיוחסת כמותה, הרי מלך אדיר כמותו אינו צריך שגם אשתו תהיה מיוחסת, אלא רק שתהיה האשה טובת מראה.

(ג) וכנגד חששו ששום אשה לא תתרצה להנשא לו, אמרו לו וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ, וַיִּקְבְּצוּ בִיד חֲזָקָה אֶת כָּל נַעֲרָה בְּתוּלָה טוֹבֹת מְרָאָה אֶל שׁוּשַׁן הַבִּירָה, אֶל בֵּית הַנָּשִׁים, וכך גם אם לא תימצא נערה שתבוא מרצונה, יביאו אותה בעל כרחו. וכנגד החשש שגם המלכה החדשה תתנהג בעזות כמו וְשֵׁתִי, יעצו לו שיכנסו את הנערות אֶל יַד הַגָּא סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים, וְנִתָּן תַּמָּרְקִיָּהוּ, וכיון שתתרגל הנערה שהיא מקבלת כל צרכיה ותמרוקיה מיד סריסי המלך, תהיה כנועה אליהם, ולא תעיז פניה כנגדם.

וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֶרְדֵּכִי לֹא לְבֵת: ^ה וַיְהִי בְּהִשְׁמַע דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבְהַקְבִּץ נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל-שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל-יָד הַגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל-בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל-יָד הַגִּי שְׁמֵר הַנָּשִׁים: ^ט וּתְיַטֵּב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו וּתְשֵׂא חֶסֶד לִפְנָיו וַיִּבְהַל אֶת-תְּמָרוּקֶיהָ וְאֶת-מְנוּחָהּ לְתֵת לָהּ וְאֵת שִׁבְעַת הַנַּעֲרוֹת הָרְאִיּוֹת לְתֵת-לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה וְאֶת-נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: ^י לֹא-הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת-עֲמָהּ וְאֶת-מּוֹלְדֹתָהּ כִּי מֶרְדֵּכִי צֹוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא-תִגִּיד: ^{יא} וּבְכָל-יוֹם וָיוֹם מֶרְדֵּכִי מְתַהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית-הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת-שָׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמִה-יַעֲשֶׂה בָּהּ: ^{יב} וּבְהִגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבֹוא אֶל-הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כָּדָת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֶיהָ שְׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּשָׁמֶן הַמֹּר וְשְׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתִמְרוּקֵי הַנָּשִׁים: ^{יג} וּבֹזָה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל-הַמֶּלֶךְ אֵת

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

לאחר שתמלוך, כי לכל שאר הנערות לא היו משרתות כלל, ורק למלכה היו שבע נערות, והוא הקדים לתת לה אותן כבר עתה, כי הבין וידע שהיא תמלוך. ד. וַיִּשְׁנֶה וְאֵת נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים - שינה את הנהגתו עם אסתר ונערותיה לתת להם את החדרים הטובים ואת המאכלים המשובחים ביותר.

(י) על אף כל הכבוד הגדול שעשו לה, לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה, כי מֶרְדֵּכִי צֹוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד, כיון שקיוה מרדכי שהמלך לא יקח לו אשה אסופית שאין ידוע מי עמה ומולדתה, ותינצל אסתר מלהנשא לו.

(יא) אף על פי שידע מרדכי שרק אחרי שנים עשר חודשים יקחו את אסתר לבית אחשוורוש, מכל מקום וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֶרְדֵּכִי מְתַהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים, לָדַעַת אֶת שָׁלוֹם אֶסְתֵּר, כיון שפחד שיענישו אותה על כך שאינה רוצה לומר את עמה ומולדתה, ומה יַעֲשֶׂה בָּהּ, האם רק יגרשוה מהמקום, או שיוסיפו לה עונש.

(יב) וּבְהִגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבֹוא אֶל הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ, מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כָּדָת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֶיהָ, לבדוק שאין להן שום מחלה שניכרת רק באחת מעונות השנה, והיו שְׁשָׁה חֳדָשִׁים של החורף בְּשָׁמֶן הַמֹּר, המחמם את הגוף, וְשְׁשָׁה חֳדָשִׁים של הקיץ בְּבִשְׂמִים וּבְתִמְרוּקֵי הַנָּשִׁים המתאימים לזמנים אלו.

(יג) וּבֹזָה - בדברים אלו, והם היופי ובריאות הגוף, הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ, כי לא ביקש ממנה המלך

ובודאי יהיה עונשו חמור על שהחביא נערה יפה כזו, וּבְמִוֶּת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֶרְדֵּכִי לֹא לְבֵת, ואם כן אינה יכולה ללכת מעצמה ללא רשותו, באופן שלא יוכל לתרץ שחשב שתלך מעצמה אל בית המלך.

(ח) וַיְהִי בְּהִשְׁמַע דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ - כאשר יצאה הפקודה שתבאנה הנערות מרצונן אל בית המלכות, לא שלחה מרדכי לבית המלכות, וּבְהַקְבִּץ נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל יָד הַגִּי - וגם כאשר יצאה הפקודה לקחת בחזקה את כל הנערות אל בית המלכות, לא נתנה מרדכי מדעתו, ולא פחד מהסכנה שבכך, אלא וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר בַּכּח, נגד רצונם, אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ, אֶל יָד הַגִּי שְׁמֵר הַנָּשִׁים.

(ט) וּתְיַטֵּב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו, כי ראה מיד שהיא מתאימה למלוכה, וּתְשֵׂא חֶסֶד לִפְנָיו למחול לה על כך שלא באה מרצונה ואף הסתתרה עד שהביאוה בכח, וכיון שידע מיד שהיא תהיה המלכה, שינה את ההנהגה איתה מהנהגת שאר הנערות בארבעה דברים, א. וַיִּבְהַל [-מיהר] אֶת תְּמָרוּקֶיהָ, כי כל נערה היתה ממתינה שנים עשר חודשים כדי שיעברו עליה ארבע עונות השנה, ויראו שאין לה איזו מחלה שניכרת רק בעונה מסוימת, ואצל כל הנערות היו ממתינים שתתחיל העונה החדשה, ואז היו מתחילים לתת לה תמרוקים במשך שנים עשר חודשים, ואילו אצל אסתר מיהר הגי לתת לה את התמרוקים מיד, כדי שיוסימו שנים עשר החודשים בהקדם. ב. וְאֵת מְנוּחָהּ לְתֵת לָהּ - נתן לה מנות מיוחדות שלא ניתנו לשאר הנערות. ג. וְנָתַן לָהּ אֵת שִׁבְעַת הַנַּעֲרוֹת הָרְאִיּוֹת לְתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ

כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לָבוֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ: יִבָּעֶרְבּ | הִיא בָּאָה וּבִבְקָר הִיא שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֶלֶיךָ שֶׁעָשְׂנוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילִגְשִׁים לֹא־תָבוֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חֲפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: טו וּבִהְגִּיעַ תִּרְאֶסְתָּר בַּת־אֲבִיחַיִל דָּד מְרִדְכִי אֲשֶׁר לָקַח־לוֹ לְבַת לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּכָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס־הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֵן בְּעֵינֵי כָל־רְאִיָּה: טז וְתִלְקַח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׁירִי הוּא־חֹדֶשׁ טֵבֶת בְּשַׁנַּת־שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: יז וַיֵּאָהֶב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנָּשִׁים וַתִּשְׂאֶחֶן וַחֲסֹד לִפְנֵיו מִכָּל־הַבְּתוּלוֹת וַיֵּשֶׁם כֶּתֶר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיִּמְלִכָהּ תַּחַת וְשֵׁתִי: יח וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהַנָּחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מִשְׂאֵת כִּי־

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

הענישוה על כך, אלא וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֵן בְּעֵינֵי כָל רְאִיָּה.

(טז) וְתִלְקַח אֶסְתֵּר בעל כרחא אֶל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ, אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ, בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׁירִי הוּא חֹדֶשׁ טֵבֶת, בְּשַׁנַּת שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ.

(יז) וַיֵּאָהֶב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים - מכל נשותיו ופילגשיו שהיו לו מכבר, וַתִּשְׂאֶחֶן וַחֲסֹד לִפְנֵיו מִכָּל הַבְּתוּלוֹת שבאו לפניו כדי שימליך אחת מהן, וכיון שבכל הדברים עלתה אסתר על כולן, וַיֵּשֶׁם אַחֲשֻׁרוּשׁ בעצמו את כֶּתֶר הַמַּלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ לרוב אהבתו אליה, וַיִּמְלִכָהּ מִיד תַּחַת וְשֵׁתִי.

(יח) כיון שרצה אחשורוש שתגלה לו אסתר את עמה ומולדתה, התנהג גם בזה בתחבולות, וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גָדוֹל לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו, אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר, וחשב שבכך שהוא עושה לה כבוד גדול, שכל המשתה קרוי על שמה, תתבייש אסתר מכל השרים בכך שהיא אסופית שאין יודעים את מולדתה, ותתרצה לגלות את עמה ומולדתה, וְהַנָּחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה, כיון שלא ידע באיזו מדינה נולדה עשה הנחה לכל המדינות, ורצה שתבין אסתר שאחרי שתגלה לו באיזו מדינה נולדה בודאי ייטיב מאד למדינה זו, וחשב שמחמת כן תתרצה לגלות לו את שם מדינת הולדתה, כדי להיטיב להם, וַיִּתֵּן מִשְׂאֵת - מתנות יקרות כִּי־הַמֶּלֶךְ, וגם בזה חשב שתתקנה לגלות מי עמה ומולדתה, כדי שיתן להם המלך מתנות יקרות. ועדיין לא הסכימה אסתר לגלות את עמה ומולדתה.

שום דבר מלבד זאת, ומאידך, תמורת זאת שהיא באה אל המלך מרצונה, אֶת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר - כל מה שתבקש הנערה, כמתנות וכדומה, יִנָּתֵן לָהּ, לָבוֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ, ובכך שקיבלה מתנות הראתה שהיא באה מרצונה אל המלך.

(י"ד) כל נערה ונערה בָּעֶרְבּ הִיא בָּאָה אל המלך, וּבִבְקָר הִיא שָׁבָה אֶל בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי, אֶל יָד שֶׁעָשְׂנוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילִגְשִׁים, כי אחר זאת אין נאה שתינשא לאדם אחר, אלא היתה נשאת כפילגש למלך (אבן עזרא), וְלֹא תָבוֹא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ ככל אשה, אלא כִּי אִם חֲפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ, וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם, ואף על פי כן הלכו כל הנערות מרצונן אל המלך, בחפץ לב.

(טז) בשונה משאר הנערות, שלא הביאו אל המלך דבר מלבד יופיין ובריאותן, וּבִהְגִּיעַ תִּרְאֶסְתָּר, הביאה עמה את מידותיה הטובות ודעתה השלימה בהיותה בַּת אֲבִיחַיִל הַצַּדִּיק, והוא היה דָּד מְרִדְכִי אֲשֶׁר לָקַח לָהּ לְבַת, ומרדכי חניכה והוציא את מידותיה הטובות אל הפועל, והביאה עמה כל זאת כשהגיע תורה לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, ומאידך מצד המלך לֹא בִקְשָׁה אסתר דָּכָר, להראות שאינה באה מרצונה כלל, אלא רק כיון שהגיע תורה היא נאלצת לָבוֹא אל המלך, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים, שהכריח אותה לקחת דברים מסוימים, ואף על פי שבהנהגה זו העיזה פניה במלך להראות שאינה מתרצית אליו אלא באה בעל כרחא, בכל זאת לא

הַמֶּלֶךְ: י וּבַהֲקִבֵּץ בְּתוֹלוֹת שְׁנִית וּמֶרְדֵּכִי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ: כ אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדַּת מוֹלְדֶתָהּ וְאֶת־עַמָּהּ כְּאִשֶּׁר צִוָּה עָלֶיהָ מֶרְדֵּכִי וְאֶת־מֶאֱמַר מֶרְדֵּכִי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה כְּאִשֶּׁר הִיתָה בְּאֻמְנָה אִתּוֹ: כא בַּיָּמִים הָהֵם וּמֶרְדֵּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קִצֵּף בְּגָתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֶרֶי הַפֶּחַ וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ: כב וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמֶרְדֵּכִי וַיִּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מֶרְדֵּכִי: כג וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

חשוב כאחד השרים, לבין סריסי המלך שתפקידם הוא לשמור על הסף, בכל זאת חרה אפם על כך, וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ, וזהו דבר שאינו מצוי, כי לפעמים השרים יתנקשו במלך בקוותם שאחד מהם ימלוך תחתיו, אבל סריסי המלך הפחותים שבודאי לא יגיעו לגדולה, למה להם לשלוח יד במלך אדיר שכזה.

(כב) וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמֶרְדֵּכִי בדרך נס, וַיִּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, והגם שלא אמר לה לומר זאת בשמו, והיא היתה שומעת לכל דבריו, בכל זאת וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר את הדבר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מֶרְדֵּכִי, וגם זה היה הכנה לנס.

(כג) וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר, וַיִּמָּצֵא - מצאו את הסם בעצמו שעל ידו רצו להרוג את המלך, וגם זה אינו בדרך הטבע, כי בודאי הטמינו אותו היטב, וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ. וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וגם זה היה בהשגחת ה', שלא ישלם לו אחשוורוש מיד שכר, אלא נשאר חייב לו הכרת הטוב, וגם נכתב הדבר בספר דברי הימים שנמצא תמיד לפני המלך ותחת ידו, ואין המשנה למלך יכול לכתוב בו דבר [בשונה מספר 'דברי הימים' סתם, שנמצא תחת יד המשנה למלך, ובו נכתבים כל עניני המלכות, הטובים והרעים, ושם יכול המשנה למלך לכתוב כרצונו].

(יט) חשב אחשוורוש שמא מוצאה של אסתר מעם בזוי ושפל, והיא חוששת שמא כשתגלה את עמה ומולדתה יגרשנה המלך, לכן רצה להראות לה שאין הדבר כן, וּבַהֲקִבֵּץ בְּתוֹלוֹת שְׁנִית - ציוה אחשוורוש לקבץ את כל הבתולות שנשארו בשושן הבירה והמתינו לתורן ולשולחן לבתיהן, כדי להראות שאין המלך מבקש נערה אחרת, ויהא ליבה בטוח שישאירנה מלכה בכל אופן, וּמֶרְדֵּכִי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ - גידל אחשוורוש את מרדכי להיות כאחד השרים, כתמורה לכך שהוא גידל את הנערה שנבחרה למלוך, ועל ידי זה תהיה אסתר בטוחה שאם תגלה שמרדכי הוא גם קרוב משפחתה ייטיב לו המלך הרבה יותר.

(כ) על אף הכל, אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדַּת מוֹלְדֶתָהּ וְאֶת עַמָּהּ, כְּאִשֶּׁר צִוָּה עָלֶיהָ מֶרְדֵּכִי, ואף על פי שעלתה לגדולה לא פסקה מלשמוע בקולו, אלא וְאֶת מֶאֱמַר מֶרְדֵּכִי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה, כְּאִשֶּׁר הִיתָה בְּאֻמְנָה אִתּוֹ.

(כא) בַּיָּמִים הָהֵם, וּמֶרְדֵּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, נעשה עוד דבר שלא כדרך הטבע, קִצֵּף - קנאו בגדלותו של מרדכי בְּגָתָן וְתָרַשׁ, שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֶרֶי הַסֶּף, כיון שמרדכי היה יושב בגדולה ובנחת, והם היו צריכים לעמוד על רגליהם כדרך השומרים, ואף שאין שייכות כלל בין מרדכי, שהיה

ג

א אחר | הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את־המן בן־המדתא האגגי וינשאהו וישם את־כסאו מעל כל־השרים אשר אתו: ב וכל־עבדי המלך אשר־בשער המלך פרעים ומשתחווים להמן פי־כן צוה־לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה: ג ויאמרו עבדי המלך אשר־בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך: ד ויהי באמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי פי־הגיד להם אשר־הוא יהודי: ה וירא המן כי־אין מרדכי פרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה: ו ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו פי־הגידו לו את־עם מרדכי ויבקש המן

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי, מדוע אתה עובר את מצות המלך. והוא השיב להם שכיון שהוא יהודי הדבר אסור לו. וגם אמר להם שפקודת המלך היא רק לעבדי המלך היושבים בשער המלך, ואילו הוא אמנם יושב בשער המלך, אך אינו עבד המלך, כיון שלפי חוקי פרס אין יהודי נעשה עבד.

(ד) באמת עבדי המלך לא שנאו את מרדכי ולא רצו את רעתו, ולכן הזהירוהו כמה פעמים על כך שאינו משתחוה להמן, ויהי באמרם אליו יום ויום, ולא שמע אליהם, ויגידו להמן, לראות היעמדו דברי מרדכי, כי הגיד להם אשר הוא יהודי, ורצו לראות האם גם כאשר המן עובר בסמוך אליו אינו משתחוה לו, וזה יהיה סימן שההימנעות מלהשתחוות אינה מחמת יהדותו, אלא מחמת שהוא שונא אותו, כי בעוד ההשתחויה ממרחק היא מדרכי עבודה זרה, הרי ההשתחויה בקירוב לשר היא מדרך כל השרים והמלכים, שבני אדם משתחוים אליהם כשהם עוברים בסמוך, ורצו לראות כיצד ינהג מרדכי כשיעבור המן בסמוך לו.

(ה) וירא המן כי גם כשהוא עובר סמוך אליו אין מרדכי פרע ומשתחוה לו, הבין שמרדכי שונא אותו ואינו רוצה לכבדו כלל, וימלא המן חמה.

(ו) אף על פי שעיקר כעסו של המן היה על מרדכי לבדו, כי היה נראה בעיניו שהוא נמנע מלהשתחוות לו מחמת שנאתו, ולא מחמת דתו, מכל מקום ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו, כי הגידו לו עבדי המלך את עם מרדכי, ואמרו לו שמרדכי אמר להם שהוא נמנע מלהשתחוות מחמת דתו, ויבקש המן

(א) אחר הדברים האלה, שניצל המלך מבגתו ותרש שבקשו להורגו, שכח המלך שאסתר אמרה את הדבר בשם מרדכי, וכיון שרצה להחזיר טובה לאסתר שהצילה אותו, ולא מצא דבר שיכול להוסיף לה על גדולתה, חשב שמן הראוי להחשיב אותה בכך שיגדל את השרים שיעצו לו לקחת נערות מכל המדינות, ועל ידי זה בחר את אסתר למלכה, והראשון לשרים אלו היה מהומן, שהוא המן, ולכן גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי, וכשהיה מקורב למלך הצליח לפתותו בדבריו כאילו הוא היה זה שגם אמר לאסתר על דבר בגתו ותרש, והצלת המלך ממוות מיוחסת אליו, ולכן הוסיף אחשורוש לגדלו, וינשאהו מדרגה אחר מדרגה, עד שהגיע למעלה העליונה במלכות, וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו.

(ב) וכל עבדי המלך, אפילו אותם אשר בשער המלך, שבדרך כלל אין נותנים כבוד בשער המלך לשום אדם מלבד המלך עצמו, פרעים ומשתחווים להמן, פי כן צוה לו המלך, ומחל אחשורוש על כבודו וציוה שיכבדו את המן אפילו במקום המלכות, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, כיון שהיה בהשתחויה זו משום עבודה זרה, כי דרך העמים הקדמונים היתה שכל אדם שנמצאה בו מעלה גדולה של גבורה או עשירות, היו מייחסים לו כח עליון מכוכב או אליל, ולכן גמר מרדכי בדעתו גם כלפי העתיד שלא לכרוע ולא להשתחוות להמן [ולכן נכתב הדבר בלשון עתיד 'לא יכרע ולא ישתחוה'].

(ג) כיון שהכבוד הניתן להמן היה בפקודת המלך, העמיד המלך שומרים המשגיחים על קיום פקודתו,

לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ עַם מֶרְדֵּכָיִי: ז בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֹדֶשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הַמֶּן מִיּוֹם א לְיוֹם וּמַחֲדָשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר: ח וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ יִשְׁנֻ עַם־אֶחָד מִפְּזָר וּמִפֶּרֶד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָ וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל־עַם וְאֶת־דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלְמֶלֶךְ אֵין־שׁוּה לְהַנִּיחָם: ט אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כְּפֶר־כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

להם מדינה מסוימת, ולכן הם מפוזרים בין המדינות, אלא אפילו באותה מדינה אין להם שכונה או עיר מסוימים, אלא הם מופרדים ונמצאים בין העמים בכל מקום, ומחמת כן נמשך מהם נזק גדול, וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עַם, כי כל הדתות האחרות שונות זו מזו רק בפרטים, אבל באופן כללי אין חילוק גדול ביניהן, אבל היהודים שונים לגמרי בדתם מכל האומות, ושינוי זה הוא במאכלם, בבגדיהם ובהנהגתם, עד שאינם דומים כלל לשאר בני הדתות האחרות, וְאֶת דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים - אינם מקיימים גם את דיני המלכות השייכות לענייני הממון והמיסים, וגם בני אומות אחרות לומדים מהם לזלזל במלכות, ולעומת כל הנזקים הללו אין מהם שום תועלת כלל למלכות, ולכן, וְלְמֶלֶךְ אֵין שׁוּה לְהַנִּיחָם.

(ט) אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, יִכְתֹּב לְאַבְדָּם, ובלשון זו גרם המן לאחשורוש להבין שהכוונה לאבד את צורת דתם ולהכריחם לשמור את דתות שאר האומות, ולא להורגם, והוסיף לומר שלא יחשוש אחשורוש שיצטרכו להוציא הוצאות רבות על האנשים שיהיו ממונים לבטל את דתם של אותם אנשים, אלא להיפך, וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כְּפֶר כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה - העוסקים במלאכה זו שמחים לעשות זאת, והם ישלמו כסף על הזכות שניתנה להם להשיב את התועים בעיניהם אל הדרך הנכונה, לְהָבִיא מִמּוֹן זֶה אֶל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ.

(י) כיון שגנב המן את לבבו של אחשורוש לפתותו שמדובר באומה בלתי נחשבת, ושהכוונה רק להסירים מדרכם המוטעית לדרך הישרה של שאר הדתות, לא התבונן אחשורוש בנוסח האגרות שכתב המן [שאם כן היה רואה שכתוב שם

לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ, כיון שהם עם מֶרְדֵּכָיִי ומשתתפים בדתו, ורצה להכחיד את הדת היהודית לגמרי על ידי שיהרוג את כל היהודים.

(ז) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, הוּא חֹדֶשׁ נִסָּן, בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ, הַפִּיל פּוֹר - הטיל המן סוג של גורל מסוים הנקרא 'פור', הוּא הַגּוֹרֵל שֶׁהִיָּה רָגִיל לִהְיוֹת לִפְנֵי הַמֶּן, שֶׁהִיָּה מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לִבְחֹר תַּאֲרִיכִים לְדַבְרִים מִסּוּיָמִים, ועל ידי גורל זה רצה לבחור תחילה יום בחודש, וכיון שהיה זה ביום שלשה עשר בחודש ניסן, התחיל להטיל גורל מיום ארבעה עשר והלאה, ונדחה הגורל מִיּוֹם לְיוֹם, עד שהגיע ליום השלשים ועדיין לא עלה הגורל, והתחיל מתחילת החודש, עד שהגיע ליום שלשה עשר, שהוא היום האחרון שבגורל זה, וּמַחֲדָשׁ לְחֹדֶשׁ - וכן הפיל גורל לבחור חודש, והתחיל בחודש ניסן שהוא עומד בו, ונדחה הגורל עד החודש האחרון, לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר, הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר, באופן שהגורל עצמו דחה ליום האחרון ולחודש האחרון, והיה עליו להבין שעצת ה' היא לתת לישראל זמן מרווח לבטל את הגזירה.

(ח) עתה התחכם המן, כי ידע שאם יבקש מאחשורוש להשמיד אומה שלימה, אפילו אם זו אומה קטנה ושפלה ביותר, לא יסכים לכך אחשורוש. וכן ידע שאם יתנכל אל היהודים במפורש לא יניח לו אחשורוש להרע להם כלל, כי היו היהודים מפורסמים לעם חכם ונבון, ולכן סיפר את הדברים למלך אחשורוש בלשון המשתמעת לשני פנים, וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ, יִשְׁנֻ עַם אֶחָד, והוא בזוי ושפל כל כך עד שאין לו אפילו שם מסוים, מִפְּזָר וּמִפֶּרֶד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָ, כלומר, לא רק שאין

וַיִּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צֶרֶר הַיְּהוּדִים: ^א וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ: ^ב וַיִּקְרָאוּ סָפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחֲשֵׁדְרָפְנֵי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפָּחֳזִים אֲשֶׁר ^ג עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עָם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כַּכְתָּבָה וְעַם וְעַם פְּלִשְׁטִינִי בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁר־שׁ נִכְתָּב וַנְּחַתֶּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: ^ד וַנְּשַׁלֹּחַ סָפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנְּעֹר וְעַד־זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז: ^ה פֶּתִישָׁנָה הַכְּתָב לְהַנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: ^ו הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

לאחר שנכתבו האגרות, אל כל מדינות המלך, להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף ונשים ביום אחד, כדי שלא תהיה להם שארית ופליטה בשום מקום, בשלושה עשר לחודש שנים עשר, הוא חודש אדר, ושללם לבוז.

(יד) אמנם ידע המן שבמשך זמן רב כל כך [מניסן של אותה שנה ועד אדר שבשנה שאחריה] יתכן שישתדלו היהודים אצל המלך לבטל את הגזירה, ולכן התחכם בעורמה כפולה, ושלח את האגרות שבהם נכתב להרוג את כל היהודים כשהם חתומים בטבעת המלך, באופן ששום איש לא ידע מה כתוב בהם, ונכתב עליהם מבחוץ שאין לפותחם עד שלשה עשר באדר, ועם האגרות החתומות הללו שלח עוד אגרות פתוחות, פתשגן הכתב - והיה כתוב באגרות הפתוחות רק להננת דת בכל מדינה ומדינה, וכתב זה היה גלוי לכל העמים, להיות עתידים ליום הזה למלחמה, אמנם לא התפרש בכתב הגלוי הזה נגד מי תהיה המלחמה, וכוונתו היתה שיהיו כולם מוכנים להלחם ביום זה, ובשלשה עשר באדר יפתחו את האגרות החתומות, ויראו שהציווי הוא להרוג את היהודים, וכיון שיהיו כבר מוכנים לקרב, יקומו על היהודים ויהרגו מיד את כולם.

(טו) עוד הערים המן כדי שלא יוכל המלך לחזור בו, ולא פרסם את הדבר בשושן הבירה, אלא קודם כל הרצים יצאו דחופים בדבר המלך להעביר את כל האגרות לכל מאה עשרים ושבע המדינות, ורק אחרי שיצאו הרצים ולא ניתן להחזירם, אזי והדת

להשמיד להרוג ולאבד], אלא ויסר המלך את טבעתו מעל ידו, ויתנה להמן בן המדתא האגגי, שהוא היה צרר היהודים, ולכן התנכל להורגם, אבל אחשוורוש לא צרר את היהודים ולא התכוין כלל להרע להם.

(יא) מלבד זאת שלא הבין אחשוורוש כלל את מזימת המן, גם לא עשה זאת מתאוות בצע, אלא מתוך מחשבה שמעשה נכון הוא להשיב את התועים אל הדרך הנכונה, ויאמר המלך להמן, הכסף נתון לך - יכול אתה ליטול אפילו כסף מאוצרותי לצורך תכלית זו, והעם לעשות בו כטוב בעיניך - להנהיגם בדרך הטובה כפי ראות עיניך.

(יב) עתה יסופר כיצד הערים המן להוציא את מזימתו אל הפועל במהירות, כיון שפחד שבמשך הזמן יוודע לאחשוורוש שמדובר על היהודים, ושכוונתו להורגם ממש, ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון, בשלושה עשר יום בו, ויכתב ככל אשר צוה המן [ולא כציווי של אחשוורוש, שלא ידע כלל את נוסח הציווי], אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה, ואל שרי עם ועם שבתוך המדינה, כי בכל מדינה היו כמה עמים, מדינה ומדינה ככתבה, ועם ועם פלשונו, בשם המלך אחשורש נכתב, ונחתם בטבעת המלך.

(יג) ועוד זאת עשה המן, כדי שגם אם ירצה אחשוורוש לא יוכל לבטל את הגזירה, ולכן מיהר עוד באותו יום, ונשלח ספרים ביד הרצים מיד

נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשַׁן נְבֹכָה:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה, שגם שם היה הכתב הגלוי להיות מוכנים לשלשה עשר באדר, ולא ידעו מה כתוב באגרות החתומות, וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת, וגם זו ראייה שאחשוורוש לא ידע כלל את מזימת המן, כי אפילו שופטים חורצים דין מוות על אדם יחיד אינם שותים יין באותו יום, ובודאי ביום שהתיר המלך להרוג אומה שלימה לא היה שותה

יין, וזו ראייה שלא היתה כוונתו כלל להרע ליהודים, וְהָעִיר שׁוֹשַׁן נְבֹכָה, כיון שלא ידעו מה הוא תוכן האגרות החתומות, ורק ידעו שצריכים להתכונן לשלשה עשר באדר למלחמה, ונעלם הדבר מעיני הכל. ובדרך הטבע היתה מזימת המן מושלמת, כי המלך לא ידע דבר, וגם בקרב כל העמים נשאר הדבר בסתר, ולא היתה דרך לגלות את הדבר.

ד « וּמֶרְדֵּכִי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרֹדֶכִי אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וַאֲפֹר וַיֵּצֵא בַּתּוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק וַעֲקָה גְדוּלָּה וּמָרָה: ^ב וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבוֹשׁ שָׂק: ^ג וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דִּבְרֵי־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ אֲבָל גְּדוֹל לַיהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפָּד שָׂק וַאֲפֹר יֵצֵעַ לָרַבִּים: ^ד וַתְּבוֹאָנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּדּוּ לָהּ וַתַּתְּחַלְחַל הַמֶּלֶכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת־מְרֹדֶכִי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל: ^ה וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֵיהָ וַתִּצְוָהּ עַל־מְרֹדֶכִי לָדַעַת מַה־זֶּה וְעַל־מַה־זֶּה: ^ו וַיֵּצֵא הַתֵּךְ אֶל־מְרֹדֶכִי אֶל־רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ: ^ז וַיִּגְדֵּלוּ מְרֹדֶכִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת ^ח פֶּרֶשֶׁת הַפֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמֵן לְשָׂקוֹל עַל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים לְאַבְדָּם: ^ט וְאֶת־פֶּתֶשֶׁן כְּתָב־הַדָּת אֲשֶׁר־נָתַן

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מְרֹדֶכִי, וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו - להסיר את השק מעל הבגדים באופן שילבשנו תחת בגדיו, ואז יוכל להגיע אל שער המלך, וְלֹא קִבֵּל, כי לא רצה להפסיק אפילו רגע אחד מתפילה ותחנונים לפני ה', כי נראה בכך כעוֹזֵב את בטחונו בה' ופונה לעזרת בשר ודם.

(ה) וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּךְ, מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֵיהָ, ולכן היה הוא נאמן בעיניה שלא יגלה את הסוד, וַתִּצְוָהּ עַל מְרֹדֶכִי, לחקור את הדבר לעומקו, לָדַעַת מַה זֶּה - מה היא הגזירה בפועל, וְעַל מַה זֶּה - מה הסיבה שגרמה לגזירה זו, כי אי אפשר לבטל את הגזירה עד שיבטלו את סיבתה.

(ו) וַיֵּצֵא הַתֵּךְ אֶל מְרֹדֶכִי, אֶל רְחוֹב הָעִיר, אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ.

(ז) וַיִּגְדֵּלוּ מְרֹדֶכִי אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ - את הגזירה כפי שקרתה בדרך הטבע, והיינו שהוא לא השתחוה להמן, ומחמת כן כעס עליו המן והחליט להרוג את כל היהודים, וְאֵת פֶּרֶשֶׁת הַפֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמֵן לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים לְאַבְדָּם, וביאר לה בזה כיצד גנב המן את ליבו של אחשורוש, לחשוב שכוונתו רק לפתותם לעזוב את דתם, ולכן ישמחו כל כך האומות לעשות זאת עד שישקלו ממון לגנזי המלך על כך.

(ח) וְאֵת פֶּתֶשֶׁן - ואת הכתב הגלוי, שהיה כתוב בו להתכונן לשלשה עשר באדר, וכתב גלוי זה נועד לפרש את כְּתָב הַדָּת החתום אֲשֶׁר נָתַן בְּשׁוֹשָׁן ושם

(א) אמנם יושב בשמים ישחק, ועל אף כל המחשבות שחשב המן להסתיר את המזימה, וּמֶרְדֵּכִי יָדַע בהשגחת ה' אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, כיצד רימה המן את אחשורוש, ואת תוכן האגרות ששלח לכל המדינות, וכדי להפר את הגזירה פנה תחילה אל האמצעים הרוחניים, ולכן, וַיִּקְרַע מְרֹדֶכִי אֶת בְּגָדָיו, וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וַאֲפֹר בדרך תשובה ותפילה, כדי להתחנן לפני ה' לבטל את הגזירה, ואחר כך פנה אל האמצעים הטבעיים, וַיֵּצֵא בַּתּוֹךְ הָעִיר, וַיִּזְעַק וַעֲקָה גְדוּלָּה וּמָרָה, כדי לפרסם את הדבר בכל העולם, כדי שתתגלה המזימה לכל העמים ולמלך אחשורוש, ולכן יצא לרחובות וזעק בקול גדול לאסוף אליו את ההמונים ולפרסם את הדבר.

(ב) וַיָּבֹא מֶרְדֵּכִי עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, כדי שיוודע הדבר בחצר המלכות, גם לאסתר המלכה וגם למלך אחשורוש, כִּי אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבוֹשׁ שָׂק, ולכן לא נכנס לתוך השער, ולכן גם התפרסם הדבר מאד, כיון שהיה זה מעשה משונה שאין דרך לעשותו, להגיע קרוב לשער המלך בלבוש שֶׁק.

(ג) וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, מְקוֹם אֲשֶׁר דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ, לאחר שפרסם מרדכי את תוכן האגרות החתומות שנשלחו אליהם, נעשה אֲבָל גְּדוֹל לַיהוּדִים, וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפָּד, שָׂק וַאֲפֹר יֵצֵעַ לָרַבִּים, דרך תשובה ותפילה.

(ד) על ידי שבא מרדכי סמוך לשער המלך בלבוש שֶׁק התפרסם הדבר, וַתְּבוֹאָנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ, וַיִּגִּדּוּ לָהּ, וַתַּתְּחַלְחַל הַמֶּלֶכָּה מְאֹד,

בְּשׁוֹשָׁן לְהַשְׁמִידֵם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצַוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן־לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל־עַמָּהּ: ^ט וַיָּבֹא הֵתֵךְ וַיֵּגֵד לְאֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מֶרְדֳּכָי: וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהֵתֵךְ וּתְצַוֶּהוּ אֶל־מֶרְדֳּכָי: ^י כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יָדְעִים אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹא־אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַחֹצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהָמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־שַׂרְבִיט הַזֶּהב וְחִיה וְאִנִּי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: ^{יב} וַיֵּגִדוּ לְמֶרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: ^{יג} וַיֹּאמֶר מֶרְדֳּכָי לְהָשִׁיב אֶל־אֶסְתֵּר אֶל־תְּדַמִּי בְּנַפְשִׁךְ לְהַמְלִיט בֵּית־הַמֶּלֶךְ מִכָּל־הַיְּהוּדִים: ^{יד} כִּי אִם־הִחָרַשׁ תִּחְרִישִׁי בַּעַת הַזֹּאת רִחוּ וְהִצַּלָּה יַעֲמֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אֲחֵר וְאֵת

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

שְׁלוֹשִׁים יוֹם, ואם כן מסתבר שיקרא לי המלך בימים הקרובים, ואז אוכל לבקש ממנו שיבטל את הגזירה, ומסתבר שאז אוכל ביתר קלות לבטל את הגזירה.

(יב) וַיֵּגִדוּ הַשְּׁלוּחִים שֶׁשָּׁלַח הֵתֵךְ לְמֶרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר.

(יג) וַיֹּאמֶר מֶרְדֳּכָי לְהָשִׁיב אֶל אֶסְתֵּר, אֵל תְּדַמִּי בְּנַפְשִׁךְ לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל הַיְּהוּדִים, כלומר, אל תחשבי שהעובדה שאת בבית המלך זהו דבר התלוי בעצמך, שעלית לגדולה מצד נפשך, והצלת היהודים היא תוצאה מכך, אלא להיפך, כיון שרצה ה' להכין הצלה ליהודים, גרם שתילקחי לבית המלך, באופן שכל תכלית מציאותך שם היא להצלת ישראל, ולמטרה זו עלית לגדולה.

(יד) ועוד הוסיף לומר לה, כי לכל צרה הבאה על ישראל יש זמן מסוים שבו הצרה עתידה להתבטל, וכאשר רוצה ה' להושיע את ישראל אינו מכין רק סיבה אחת לכך, כי לא יניח ה' את כל הצלת ישראל ביד אשה אחת, היכולה לבחור בטוב וברע, אלא בודאי הכין ה' סיבות נוספות שעל ידן יוכלו ישראל להושיע, ואם כן ההצלה של ישראל בודאי תבוא בזמן המיועד לה, או על ידי אסתר או באמצעות אחרים, **כִּי אִם הִחָרַשׁ תִּחְרִישִׁי בַּעַת הַזֹּאת,** שהיא העת המיועדת להצלת ישראל, בודאי **רִחוּ וְהִצַּלָּה יַעֲמֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אֲחֵר, וְאֵת וּבֵית אֲבִיךָ תִּאֲבְדוּ,** כי מיד כשתבטל המטרה שלשמה עלתה אסתר לגדולה, ולא יהא בכך צורך עוד, הרי תבטל כל גדולתה. וכדי שלא תחשוב אסתר שמכל מקום הכין אותה ה' להצלה שתבוא

כתוב **לְהַשְׁמִידֵם** [וכתב זה החתום לא היה ביד מרדכי], **נָתַן לוֹ,** כי הכתב הגלוי היה ביד מרדכי, ונתנו להתך, **לְהִרְאוֹת אֶת אֶסְתֵּר,** שתבין מתוך כך שבודאי לא בחינם הצטוו כולם להתכונן למלחמה ביום זה, **וּלְהַגִּיד לָהּ בַּעַל פֶּה** את תוכן הכתב החתום, **וּלְצַוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, לְהִתְחַנֵּן לוֹ, וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל עַמָּהּ.**

(ט) וַיָּבֹא הֵתֵךְ, וַיֵּגֵד לְאֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מֶרְדֳּכָי.

(י) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהֵתֵךְ את תשובתה, אך לא רצתה לשולחו ישירות למרדכי, מחשש שעבדי המן יראו שהוא הולך וחוזר ממרדכי אל אסתר, **וּתְצַוֶּהוּ אֶל מֶרְדֳּכָי** - ציותה עליו שימצא דרך להעביר את הדברים אל מרדכי, על ידי שליח אחר.

(יא) וכך היתה תשובת אסתר למרדכי, כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַם מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ, יָדְעִים חוק זה [ולכן לא תוכל לתרץ עצמה שלא ידעה חוק זה, וגם לא יוכל המלך למחול לה על חטא זה, מאחר וזו פגיעה בפרהסיא במלך, כמו שהיה אצל ושת], **אֲשֶׁר כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה,** ללא חילוק מי הוא הנכנס, **אֲשֶׁר יָבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ,** ואפילו לצורך גדול, **אֶל הַחֹצֵר הַפְּנִימִית, אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא, אַחַת דָּתוֹ לְהָמִית. לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שַׂרְבִיט הַזֶּהב, וְחִיה,** ואמנם כיון שעצם החנינה ממוות היא חסד גדול מצד המלך, לא תוכל לחזור ולבקש בקשה נוספת גם על עמה, אלא די לה בכך שלא נהרגה בעצמה, וממילא לא תהיה כל תועלת מכך שאכנס אל המלך כעת. ומאידך, כיון שבדרכי ההשתדלות יש לעשות את הצעד הטבעי יותר, **הֲרִי וְאִנִּי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ זֶה**

וּבֵית־אֶבֶן תֵּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לָעַת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמְּלָכוֹת: ^{טו} וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־מַרְדֳּכָי: ^{טז} לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצֻמוּ עָלַי וְאֶל־תֹּאכְלוּ וְאֶל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אֲצִום כֵּן וּבֶכֶן אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדָת וְכֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: ^{יז} וַיַּעֲבֹר מַרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן, וְצֻמוּ עָלַי בדרך תפילה ותחנונים על אסתר [כי הגזירה בודאי תתבטל, והצום והתפילה היו על אסתר, שתצליח בשליחותה, ולכן אמרה 'צומו עלי'], וְאֶל תֹּאכְלוּ וְאֶל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, לַיְלָה וַיּוֹם, גַּם אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אֲצִום כֵּן, וּבֶכֶן אָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כָדָת - נגד חוקי המלכות, וְכֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי - גם אם יהרגני המלך, אֲבָדְתִּי - רק אני אמות ואובד, ולא יהיה בכך נזק כולל לעם ישראל, כי ה' ימצא דרכים אחרות להושיעם מהצרה.

(יז) וַיַּעֲבֹר מַרְדֳּכָי בכל רחובות היהודים, וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר, לגזור תענית של שלשה ימים.

לאחר ימים אחדים, כאשר יקרא לה המלך, אמר לה מרדכי ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות, שעתה היא העת המיועדת לביטול הגזירה, ואילו בעוד כמה ימים כבר יהיו סיבות אחרות שעל ידן תתבטל הגזירה, ולא יהיה בך צורך עוד.

(טו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל מַרְדֳּכָי.

(טז) כיון שגם מתחילה לא חששה אסתר כלל על עצמה, אלא רק על טובת ישראל, לכן כשאמר לה מרדכי שגם בלעדיה יוושעו ישראל, והתועלת שבמעשיה תהיה רק להקדים את ישועתם לימים אלו, אמרה למרדכי לך כנוס את כל היהודים

ה א וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּתְלָפֶשׂ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית:
נָכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת:
ב וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-אַסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר גִּשָּׁאָה חֹן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ
לְאַסְתֵּר אֶת-שִׂרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשִּׂרְבִיט: ג וַיֹּאמֶר
לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה-לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה-בִּקְשָׁתְךָ עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנָּתֶן לָּךְ: ד וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ:
ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת-הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת-דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל-הַמִּשְׁתָּה
אֲשֶׁר-עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: ו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר בְּמִשְׁתָּה הַזֶּה מַה-שְּׂאֵלְתְךָ וַיִּנָּתֶן לָּךְ
וּמַה-בִּקְשָׁתְךָ עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: ז וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי וּבִקְשָׁתִי:
ח אִם-מִצְאָתִי חֹן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת-שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ - שכבר הכנתי, ובכך רצתה שלא ידחה אותה למחר. והסיבות שהזמינה גם את המן, א. כדי להראות לאחשורוש שאין לה שנאה עצמית להמן, אלא כל בקשתה היא להציל אותה ואת עמה. ב. כדי שתוכל להעמיד את טענותיה פתאום מול המן, באופן שלא יוכל להתכונן לכך, וגם יהיה זה במשתה היין, כשתוכל בקלות להטות את המלך לכעס גדול על המן, ולחרוץ את דינו מיד. ג. כיון שכאשר עולה האדם עד פסגת ההצלחה שוב מתחיל הוא לרדת, רצתה להעלות את המן עד המעלה הגדולה ביותר במלכות, שיהיה מוזמן למשתה עם המלך והמלכה, כדי שמכאן והלאה ירד בדרגתו עד לשאול.

(ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מֵהֲרוּ אֶת הָמָן, וְאִין זֶה דֶּרֶךְ כְּבוֹד לְאַסְתֵּר שִׁיבֹא הָמָן אֶל הַמִּשְׁתָּה כְּשֶׁר חֹשֵׁב הַמִּכְבָּד אֶת אֲסֵתֶר בְּבִיאתוֹ, אֲלֵא שִׁימָהֲרוּ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֲסֵתֶר, כְּעַבַּד הָעוֹשֶׂה אֶת רִצּוֹן אֲדוֹנָיו, וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֲסֵתֶר.

(1) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיּוֹם, מָה שְׂאֵלְךָ - מָה אֶת רֹצֵחַ לְצוּר עֲצֻמָּךְ, וַיִּנָּתֶן לָךְ, וּמָה בְקִשְׁתְּךָ עֲבוּר אֲחֵרִים, אִפְּלוּ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת, וְתַעֲשִׂי.

(ז) ותען אסתר ותאמר, שאלתי ובקשתי.

(ח) אם מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁזוֹ סִיבָה לִקְיִים אֶת שְׁאֵלֹתַי, וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב - אִם הַבִּקְשָׁה עֲצֻמָּה אֵינָה סוֹתֶרֶת לְרִצּוֹן הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא הַדָּבָר טוֹב בְּעֵינָיו, לֵתֵת אֶת שְׁאֵלֹתַי וּלְעֲשׂוֹת אֶת בִּקְשָׁתִי, יִבּוֹא

(א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לַתְּעֵנִית הָעֵם, וַתִּלְבָּשׁ אֲסֶתֶר מַלְכוּת - הִיטָה הַמַּלְכוּת לְבוּשָׁה בְּאֶסְתֵּר בְּאוֹפֶן שֶׁכָּל רוֹאֶיהָ הִכִּירוּ כִּי הַמַּלְכוּת נָאָה לָּהּ, וַתַּעֲמֵד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפַּרְסִימִית, נִכַּח בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת, נִכַּח פֶּתַח הַבַּיִת, וְהִיא זֶה בַּהֲשֹׁגַחַת ה', שְׁמִיד כְּשֶׁנִּכְנְסָה לַחֲצַר רָאָה אוֹתָהּ אַחֲשׁוּרוּשׁ.

(ב) אמנם לפי האמת לא עלה על דעת אחשוורוש כלל שהגזירה האוסרת על כל אדם להכנס לחצר כוללת גם את אסתר המלכה, ולא חשב שתצטרך להמתין עד שיושיט לה את שרביט הזהב, ולכן, וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, שאף על פי שהיא מלכה אינה נכנסת מיד אלא היא עומדת בַּחֲצֵר דֶּרֶךְ עֲנוּוֹה, עד שיתן לה רשות להכנס, נִשְׁאַה חֵן בְּעֵינָיו בהנהגה זו, ולכן עשה רצונה לתת לה רשות מפורשת להכנס, וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הָהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ, וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר, וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשְּׂרָבִיט.

(ג) כיון שהבין אחשורוש מהנהגתה של אסתר שיש סיבה חשובה וגדולה לכך שהיא באה אל בית מלכותו, ויאמר לה המלך, מה לך אסתר המלכה - איזה נזק קרה לך, שבגללו באת לכאן, ומה בקשתך - או מה הדבר שאת רוצה לקבל, שמחמתו באת, אפילו אם יהיה הדבר עד חצי המלכות, וינתן לך.

(ד) וְתֹאמַר אֶסְתֵּר, אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב - אִם רָצוֹנוֹ
שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּכִי, יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתֵּה

אֶת־בִּקְשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָּהֶם וּמִחֵר אֶעֱשֶׂה בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ: ^ט וַיֵּצֵא הָמֶן בֵּינֹם הַהוּא שָׁמַח וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הָמֶן אֶת־מֶרְדֳּכִי בִשְׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע מִפְּנֵי וַיִּמָּלֵא הָמֶן עַל־מֶרְדֳּכִי חֲמָה: ^י וַיִּתְּאֶפֶק הָמֶן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת־אֶהֱבִיּוֹ וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ: ^{יא} וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמֶן אֶת־כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרֹב בָּנָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל־הַשָּׁרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: ^{יב} וַיֹּאמֶר הָמֶן אֵף לֹא־הִבִּיֵּאתִי אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ כִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמִחֵר אֲנִי קָרוֹא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ: ^{יג} וְכֹל־זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת־מֶרְדֳּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ: ^{יד} וַתֹּאמֶר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל־אֶהֱבִיּוֹ יַעֲשׂוּ־עִץ גְּבוֹה חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבִבְקָר | אָמַר לְמֶלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת־מֶרְדֳּכִי עָלָיו וּבֹא־עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה שָׁמַח וַיִּיטֵב הַדָּבָר לְפָנָי הָמֶן וַיַּעַשׂ הָעֵץ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

אם אותי, הגם שמן הראוי להזמין את כל שרי המלוכה, הרי אני שקול בחשיבותי כנגד כל השרים, וגם למחר אני קרוא לה עם המלך, כי רצונה לבקש מהמלך בקשה, וכיון שהיא חוששת שהמלך לא ימלא את בקשתה, הזמינה אותי כדי שאעזור לה, הרי שאפילו המלכה זקוקה לעזרתי, וזו ראייה שחשיבותי בעיני המלך גדולה מחשיבות המלכה בעיניו.

(יג) וכל זה איננו שוה לי, בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך, כי לרוב חשיבותי זהו בזיון גדול שמרדכי היהודי אינו משתחוה לי, ומאידך זו עצמה הסיבה שאינני יכול להענישו, כי לרוב חשיבותי אין זה נאה לי להעניש יהודי אחד.

(יד) ותאמר לו זרש אשתו וכל אהביו, אמנם אין זה לכבודו של שר חשוב לריב עם יהודי אחד ולהענישו, אבל לפעמים נוהגת המלוכה להעניש אדם אחד כדי להטיל מורא על כל העם, ואז עושים את עונשו בפרהסיא, למען ישמעו וייראו, ולכן עצתם היתה שיַעֲשׂוּ עֵץ גְבוֹה חֲמִשִּׁים אַמָּה, שזה הסימן שנתלה כדי להראות לכולם את עונשו של המקל בכבודו של המן, ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי עליו, כי הנענש למטרה זו נתלה מיד בבוקר, כדי שמיד כשיצאו העם למלאכתם יראוהו תלוי, ובא עם המלך אל המשתה שָׁמַח. ויטב הדבר לפני המן, ויעש העץ.

המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם, ומחר אעשה בדבר המלך לבקש את הבקשה שאני רוצה לבקש.

(ט) מחמת רוע טבעו של המן, עד עתה לא היה שמח מימיו, כי בכל מעלה שהגיע אליה כבר רצה להגיע אל המעלה הבאה, ויצא המן ביום ההוא - רק באותו היום, שכבר הגיע אל המעלה הגבוהה ביותר ששייכת, שיהיה מעמדו שוה אל המלך, היה שָׁמַח וְטוֹב לֵב, אבל גם שמחה זו לא נמשכה זמן רב, וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם להשתחוות לו, ואפילו לא זע מפניו מתוך פחד שיענישו, וימלא המן על מרדכי חמה.

(י) אף על פי שרצה המן לחזור מיד אל בית המלך לבקש מאחשוורוש שיעניש את מרדכי, ויתאפק המן ולא שב אל המלך מיד, ויבוא אל ביתו, וישלח ויבא את אהביו, ואת זרש אשתו.

(יא) כיון שהסיבה שלא העניש המן את מרדכי עד עתה היתה כיון שלרוב חשיבותו של המן לא היה לפי כבודו להעניש יהודי בודד שאינו מכבוד, הקדים המן לבאר להם את הדבר, ויספר להם המן את כבוד עֲשָׂרוֹ, וְרֹב בָּנָיו, וְאֵת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ, וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׁרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ.

(יב) ויאמר להם המן, אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשית, כי

וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ב וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מֶרְדֳּכָי עַל־בִּגְתָּנָא וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֹושׁ: ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִה־נַּעֲשֶׂה יָקָר וּגְדוּלָּה לְמֶרְדֳּכָי עַל־זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו לֹא־נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר: ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בַּחֲצָר וְהֶמֶן בָּא לַחֲצָר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לְמֶלֶךְ לְתִלּוֹת אֶת־מֶרְדֳּכָי עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לוֹ: ה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הֶמֶן עֹמֵד בַּחֲצָר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא: ו וַיְבֹא הֶמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מִה־לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלִבּוֹ לִמִּי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: ז וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: ח יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

וגדולה 'על זה', והיינו על כך שהציל את המלך ממוות], וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו, לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר.

(ד) ובדיוק באותו זמן שהבין אחשוורוש שהמון נטל לעצמו גדולה שלא כדין, ונודע לו שמרדכי לא קיבל שום דבר על כך שהציל את המלך, באותו רגע סיבב ה' שיגיע המון לבקש מהמלך לתלות את מרדכי, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מִי בַּחֲצָר, וְהֶמֶן בָּא לַחֲצָר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה, לֵאמֹר לְמֶלֶךְ לְתִלּוֹת אֶת מֶרְדֳּכָי עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין לוֹ.

(ה) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו, הִנֵּה הֶמֶן עֹמֵד בַּחֲצָר. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, יָבוֹא.

(ו) וַיְבֹא הֶמֶן, וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ, מִה רָאוּי לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ, וידע אחשוורוש שהמון יחשוב שהדברים מכוונים אליו, ועשה כן בכוונה כדי שיפריז המון יתר על המידה ביקר שיבקש מהמלך, ואז יאמר לו המלך שיעשה כן למרדכי. וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלִבּוֹ, לִמִּי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי.

(ז) וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֶל הַמֶּלֶךְ, הֲרִי אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ זֶה הַדָּבָר הַגָּדוֹל וְהַיָּקָר בְּיוֹתֵר שִׁישׁ לוֹ, ואין צורך אלא לפרסם את הדבר לכל העם.

(ח) ולכן יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבַשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ, וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ - הַסּוֹס שֶׁרָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ בְּיוֹם שֶׁהִמְלִיכוֹ וְנָתַנוּ בְּרֹאשׁוֹ כֶּתֶר מַלְכוּת.

(א) כשראה המלך אחשוורוש את כל החרדה הגדולה שחרדה אסתר בענין זה, להזמינו למשתה יום אחר יום, הבין שיש לה בקשה גדולה לבקש, ולכן אמר לה 'עד חצי המלכות', וכיון שאמרה לו 'אם על המלך טוב' הבין שזו בקשה טובה גם עבורו מצד הנהגתו הישרה, בהיותו מלך חסד, ולכן עלה בדעתו שמא התחייב להחזיר טובה למישהו ולא עשה כן, ולכן בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים, והוא הספר שהיה נמצא תמיד לפני המלך לזכרון, וַיְהִיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

(ב) כפי שהתבאר לעיל, לאחר שנענשו בגתן ותרש על ידי המלך, נשכח ממנו מי היה האיש שאמר לאסתר את הדבר, ולכן גידל את המון, בחושבו שבכך הוא מחזיר טובה לאסתר, כשהוא מגדל את השר שמחמתו לקחה לאשה, וגם המון השתדל אחר כך שיחשוב המלך שהוא היה זה שאמר לאסתר את המזימה של בגתן ותרש, ומחמת כן גידלו המלך כל כך, אבל כעת קראו לפני המלך מספר הזכרונות שלו, וַיִּמְצָא כְּתוּב שֵׁם הָאִמָּת, אֲשֶׁר הִגִּיד מֶרְדֳּכָי עַל בִּגְתָּנָא וְתָרַשׁ, שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף, אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֹושׁ, והבין אחשוורוש מיד שכל הגדולה שנטל המון לעצמו לא הגיעה אליו כלל.

(ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מִה נַּעֲשֶׂה יָקָר וּגְדוּלָּה לְמֶרְדֳּכָי עַל זֶה [כי כבר נעשתה גדולה למרדכי בכך שהושיבוהו בשער המלך, אך זה היה מחמת שגידל את אסתר המלכה בביתו, ולכן שאל המלך מה נעשה לו יקר

ט וַנִּתֶּן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס וְהַפָּרָתִים וְהַלְבִּישׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר
הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהִרְפִּיבֵהוּ עַל־הַסּוּס בְּרָחוּב הָעִיר וַקְרָאוּ לִפְנֵיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ
אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמָּן מִהֵרָ קַח אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן לְמֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל־תִּפְּל דָּבָר מְכֹל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
יא וַיִּקַּח הֶמָּן אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס וַיִּלְבֹּשׁ אֶת־מֶרְדֳּכָי וַיִּרְפִּיבֵהוּ בְּרָחוּב הָעִיר וַיִּקְרָא
לִפְנֵיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: יב וַיָּשֶׁב מֶרְדֳּכָי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהֶמָּן
נִדְחָף אֶל־בֵּיתוֹ אָבֵל וְחָפוּי רֹאשׁ: יג וַיִּסְפֹּר הֶמָּן לְזָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־אֲהָבָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר
קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מֶרְדֳּכָי אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לִנְפֹל
לִפְנֵיו לֹא־תוּכַל לוֹ כִּי־נָפֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו: יד עוֹדֶם מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ
וַיִּבְהִלּוּ לְהֵבִיא אֶת־הֶמָּן אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

ביקש מהמלך לתלות את מרדכי, ומתוך כך נסתבב הדבר שיצא דינו של מרדכי לזכות, ולכן ציוהו המלך לכבדו, ולכן וַיִּסְפֹּר הֶמָּן לְזָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל אֲהָבָיו כבשורה טובה את כל אֲשֶׁר קָרָהוּ - שכל זה לא היה אלא דרך מקרה, שבדיוק כשהחליט המלך לגמול טוב למרדכי הזדמן לשם המון, אבל עדיין לא ביקש מהמלך לתלות את מרדכי, ואם כן יתכן שכאשר יבקש זאת מהמלך יתרצה לכן, מאחר וכבר קיבל מרדכי את שכרו. וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ שלא יעשה כן, אלא יפסיק להתגרות במרדכי, כי לא נעשה הדבר במקרה, אלא אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מֶרְדֳּכָי, שהשגחת ה' חופפת עליהם תמיד, אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לִנְפֹל לִפְנָיו, לא תוכל לו, ולכן אין עצה אחרת לתקן את הדבר אלא פי מעצמן ומרצונן נָפֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו ותכניע את עצמן לפניו דרך בקשה ותחנונים, עד שתתגאה דעתו ויפסיק מהתשובה והתפילה, ואז אולי תגבר ידך שוב.

(יד) עוֹדֶם מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ, וגם זה היה בהשגחה פרטית, ששמעו הסריסים איך המון רוצה לתלות את מרדכי, ועל ידי זה יכל חרבונוה לומר זאת למלך לאחר מכן, וַיִּבְהִלּוּ לְהֵבִיא אֶת הֶמָּן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר.

(ט) וַנִּתֶּן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפָּרָתִים, ורצה המון שיכבדוהו על ידי שרים רבים, ולכן אמר הכל בלשון רבים, וְהִרְפִּיבֵהוּ עַל הַסּוּס בְּרָחוּב הָעִיר, וַקְרָאוּ לִפְנֵיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ.

(י) כשראה המלך אחשוורוש את גודל גאוותו של המון, שרוצה להידמות לגמרי למלך, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמָּן, מִהֵרָ קַח אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וַעֲשֵׂה כֵן לְמֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, כי כן ראוי להמון לרוץ לפניו כעבד לפני אדונו, מאחר ועד עתה נטל את גדולתו של מרדכי שלא כדן, ולא תיקח איתך שרים נוספים שיעזרו לך, אלא תעשה את הכל בעצמך, אֶל תִּפְּל דָּבָר מְכֹל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

(יא) וַיִּקַּח הֶמָּן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס, וַיִּלְבֹּשׁ אֶת מֶרְדֳּכָי, וַיִּרְפִּיבֵהוּ בְּרָחוּב הָעִיר, וַיִּקְרָא לִפְנֵיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ.

(יב) וַיָּשֶׁב מֶרְדֳּכָי לגדולתו אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְהֶמָּן נִדְחָף אֶל בֵּיתוֹ, אָבֵל וְחָפוּי רֹאשׁ.

(יג) עתה חשש המון שיחשבו בני ביתו שכבר

ז ׀ וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן לִשְׁתּוֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה: ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מָה־שָּׂאֵלָתְךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתִתְּנִי לָךְ וּמִה־בִּקְשָׁתְךָ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוֹת וְתַעֲשֵׂ: ג וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם־מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּתְּנִי־לִי נַפְשִׁי בְּשֵׂאֵלָתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: ד כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג וְלֹאֲבֹד וְאֵלּוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הָצַר שׁוּה בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ: ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי הוּא זֶה וְאִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר־מָלְאוּ לְבֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן: ו וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הָמָן הָרַע הַזֶּה וְהָמָן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה: ז וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל־גִּנַּת הַבַּיִת וְהָמָן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל־נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי־כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

שוה כנגד הנזק שהוא עושה למלך בקיומו, שהורס הוא את כל מלכותו.

(ה) כיון שהמלך באמת לא ידע עד עכשיו את כל רמאותו של המן וגזירתו על היהודים, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ - שאל תחילה את כל הנמצאים שם, והמן בכללם, ואחרי שלא השיבו לו דבר וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, ושאלותיו היו מִי הוּא זֶה שעשה את הנבלה הזו, וְאִי זֶה הוּא - ומה הטעם שעורר אותו לעשות כן, אֲשֶׁר [מחמת אותו טעם] מָלְאוּ לְבֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן.

(ו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר, אִישׁ צָר במעשיו וְאוֹיֵב במחשבותיו הָמָן הָרַע הַזֶּה, ובכך השיבה על שתי השאלות, כי האיש הוא המן, והסיבה שעוררה אותו לכך היא היותו איש צר ואויב לעם ישראל. וְהָמָן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה בהיותם יחד, כי אם היה לפני המלך לבדו, היה יכול לתרץ שבאמת כל מה שאמר על היהודים הכל אמת, אבל בזה היה מגדיל את כעסה של אסתר עליו, ולפני אסתר לבדה היה המן יכול לתרץ שלא ידע שהיא מהעם היהודי, וכעת יבטל את הגזירה, אבל בזה היה מגדיל את כעס המלך, שהיה מראה שאינו עושה את מעשיו מצד האמת, כי אם כן איך יחפה עליהם מפני אימת המלכה. אך כיון שהיה לפני המלך והמלכה יחד לא ידע המן מה לומר, ונבעת מפניהם.

(ז) וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל גִּנַּת הַבַּיִת, וראה בכך המן שעת הכושר לבקש מהמלכה רחמים שלא בפני המלך, וְהָמָן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, כִּי רָאָה כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, ורצה לומר לה שלא ידע שהיא מהעם

(א) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן לִשְׁתּוֹת עִם אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה.

(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן, מָה שָּׂאֵלָתְךָ לצורך עצמך, אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה [הוסיף לכנותה 'המלכה', מה שלא אמר במשתה הראשון, כאומר לה שתוכל לבקש גם דבר גדול מאד הראוי לך מצד מלכותה], וְתִתְּנִי לָךְ. וּמִה בִּקְשָׁתְךָ עבור אחרים, אפילו עד חצי המלכות, וְתַעֲשֵׂ.

(ג) וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר, אִם מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ, וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, תִּתְּנִי לִי נַפְשִׁי בְּשֵׂאֵלָתִי - שאלתי עבור עצמי אינה אלא להחיות את נפשי, וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי - ובקשתי עבור האחרים, שהם עמי, אינה עושר וכבוד וכדומה, אלא רק לבקש את הצלת נפשם ממוות.

(ד) עתה הוכיחה לפני המלך את כל כזביו של המן, כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי - כי אין המדובר בעם בלתי ידוע ושפל, אלא בעם ישראל אשר המלכה בעצמה היא מאותו העם, ועיקר כוונת המן היתה נגד אסתר עצמה, להורגה, ומתוך כך התגולל במזימות על כל העם, ולכן אמרה 'אני ועמי', ועוד רימה המן את המלך, כי לא היתה זו מכירה של דת בלבד, להעבירם לדת אחרת, אלא לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג וְלֹאֲבֹד. וְאֵלּוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרָנוּ, שלא היה מרמה את המלך אלא בזה שלא גילה לו איזה עם זה, הַחֲרָשְׁתִּי, אבל עתה ששיקר גם באיכות הגזירה ומהותה, שהיא להרוג את כל האומה, לא אחריש. וכנגד מה שאמר המן על היהודים 'ולמלך אין שווה להניחם', אמרה אסתר שאדרבה, כִּי אֵין הָצַר שׁוּה בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ - אין השארתו בחיים של המן הצורר

ח וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבֵּיתָן אֶל־בֵּית אִמְשֵׁתָה הַיּוֹן וְהָמֶן נָפַל עַל־הַמָּטָה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לִכְבוֹשׁ אֶת־הַמְּלָכָה עִמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפָנִי הָמֶן חָפוּ: ט וַיֹּאמֶר חֲרֻבּוֹנָה אַחֲרַי מִן־הַסְּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה־הָעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדֵּכָי אֲשֶׁר דִּבֶּר־טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עִמָּד בַּבַּיִת הָמֶן גְּבַהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עָלָיו: י וַיִּתְּלוּ אֶת־הָמֶן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הָכִין לְמַרְדֵּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

(ט) וַיֹּאמֶר חֲרֻבּוֹנָה, אַחֲרַי מִן הַסְּרִיסִים שֶׁהָלַךְ לִהְיוֹת אֶת הָמֶן מִבֵּיתוֹ, לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה יֵשׁ עוֹד רֹאשׁ בְּרוּרָה שֶׁהָמֶן מִבְּקֵשׁ רַק אֶת רַעַת הַמֶּלֶךְ, כִּי גַם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדֵּכָי, שֶׁלֹּא מִצָּא בּוֹ הָמֶן שׁוֹם דָּבָר רַע אֲלֵא זֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ, וְזֶה הָיָה בְּעֵינֵי הָמֶן דָּבָר רַע, שֶׁהֲצִיל מִרְדֵּכָי אֶת הַמֶּלֶךְ מִמּוֹת, כִּי גַם הָמֶן הָיָה בְּקוֹשְׁרִים עַל הַמֶּלֶךְ יָחִיד עִם בִּגְתָן וְתִרְשָׁה, הָרִי עֵץ זֶה עִמָּד בַּבַּיִת הָמֶן גְּבַהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה, וְזוֹ חֲרֻפָּה גְּדוּלָּה לְמֶלֶךְ, שֶׁהָאִישׁ שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹבָה מִזִּמְמוֹן לְהִתְלֹת עַל עֵץ גְּבוּהָ, גְּלוּי לְעֵינֵי הַכֹּל, וְהָרִי זֶה מְרִידָה בְּמַלְכוּת שֶׁאֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, תִּלְהוּ עָלָיו, כַּדִּין הַמּוֹרֵד בְּמַלְכוּת.

(י) וַיִּתְּלוּ אֶת הָמֶן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין לְמַרְדֵּכָי, וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה.

הַיְּהוּדִי, וְכַעַת יִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר טוֹב עַל הַיְּהוּדִים בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ.

(ח) וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבֵּיתָן אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיּוֹן, וְהָמֶן נָפַל עַל הַמָּטָה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ, כִּיּוֹן שֶׁרָצָה לְהִתְחַנֵּן אֵלֶיהָ וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, אֲבָל כִּיּוֹן שֶׁכָּבַר הִיטָה דַּעְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָמֶן רֹצֵחַ לְהַרוֹג אֶת אֶסְתֵּר יָחִיד עִם כָּל הַיְּהוּדִים, דִּימָה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהָמֶן מִנְסָה לְהַרוֹג אֶת אֶסְתֵּר בְּבֵיתוֹ, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, הֲגַם לִכְבוֹשׁ אֶת הַמְּלָכָה עִמִּי בַּבַּיִת, כְּלוּמָר, גַּם אִם מִכְרַת אֶת כָּל עַמָּה לְהַרְיָגָהּ, וְכִי גַם הַמַּלְכָּה בְּכָל מִכְרָה זֶה, וְעוֹד, הָרִי גַם מִי שֶׁהִתְחַיֵּב מִיָּתָהּ בְּאִמְתּוֹ, בְּבוֹרְחוֹ אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ אֵין הוֹרָגִים אוֹתוֹ, וְכָל שָׂכָן שֶׁאֵין לְהַרוֹג אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בְּבֵיתוֹ. הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ, וּפָנִי הָמֶן חָפוּ - כּוֹסוֹ, כִּי הִיטָה דְּרָכָם לְכַסּוֹת אֶת פָּנָיו שֶׁל מִי שֶׁהַמֶּלֶךְ כּוֹעֵס עָלָיו, כְּדִי שֶׁתִּשְׁכַּח חֲמַת הַמֶּלֶךְ.

ח א בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת־בֵּית הָמֶן צָרָר הַיְּהוּדִים וּמְרִדְכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה הוּא־לָהּ: ב וַיָּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת־טִבְעָתוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָהּ לְמְרִדְכִי וַתֵּשֶׁם אֶסְתֵּר אֶת־מְרִדְכִי עַל־בֵּית הָמֶן: ג וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְכֶּה וַתַּתְּחִנֶּן־לּוֹ לְהָעֵבִיר אֶת־רַעַת הָמֶן הָאֱגִי וְאֵת מִחְשְׁבָתוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים: ד וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֵת שְׂרָבֹט הַזָּהָב וַתִּקֶּם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ה וַתֹּאמֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־מִצָּאתִי חַן לִפְנֵי וְכֹשֶׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת־הַסְּפָרִים מִחֲשַׁבְת הָמֶן בֶּן־הַמְּדֵתָא הָאֱגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: ו כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּרָעָה אֲשֶׁר־יִמְצָא אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּאַבְדֵּן מוֹלְדָתִי:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

(ד) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֵת שְׂרָבֹט הַזָּהָב, כְּנוֹתָן לָהּ רִשּׁוֹת שְׂתָקוֹם וַתִּפְרֹט אֶת הַדְּבָרִים כְּרָאוּי, וַתִּקֶּם אֶסְתֵּר, וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

(ה) וַתֹּאמֶר, אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, שְׁעָצֵם הַבִּקְשָׁה טוֹבָה בְּעֵינָיו, וְאִם מִצָּאתִי חַן לִפְנֵי, אִף אִם הַבִּקְשָׁה עֲצָמָה אֵינָה טוֹבָה בְּעֵינָיו מִכָּל מְקוֹם יִמְלֵאנָה מִחַמַּת שְׂמִצָּאתִי חַן בְּעֲצָמִי לִפְנֵי, וְכֹשֶׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כִּי יִהְיֶה לוֹ בְּכָךְ תּוֹעֵלֶת, כֹּאֲשֶׁר יִהְיֶה בְּצֶדֶק וּבִיּוֹשֶׁר, וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא זָקוּק לָהּ הִרִי טוֹב לוֹ שֶׁתַּחֲיָה וְלֹא תִּמּוֹת מִחַמַּת שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַצָּרָה שֶׁתִּמְצָא אֶת עֲמָה, וּמִחַמַּת אַרְבַּעַה טַעֲמִים אֱלוֹ בִּיקְשָׁה בְּקֶשֶׁה זֶה, שֶׁיִּכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת הַסְּפָרִים, וְאִין בְּכָךְ בְּזִיוֹן לְמֶלֶךְ כִּיּוֹן שֶׁאִין הַשְּׂרִים יוֹדְעִים כָּלֵל מָה כְּתוּב בַּסְּפָרִים הַחַתּוּמִּים, וְגַם אִין זֶה בְּזִיוֹן לְמֶלֶךְ מִצֵּד עֲצָמוֹ שְׁחוּזָר בּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהַכְּתוּב בַּסְּפָרִים אֵינוֹ מִחֲשַׁבְת הַמֶּלֶךְ, אֲלֹא מִחְשַׁבְת הָמֶן בֶּן־הַמְּדֵתָא הָאֱגִי לְבָדוֹ, אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ.

(ו) וְעַתָּה הוֹסִיפָה מִדּוּעַ אִין נִכּוֹנָה הַעֲצָה [שֶׁרָצָה אֶחָשׁוּרֹשׁ לַעֲשׂוֹת, וְאִין עָשָׂה זֹאת בְּסוּף] לְשַׁלּוּחַ סְפָרִים חֲדָשִׁים חַתּוּמִּים עַד אוֹתוֹ תֹּארִיךְ, שְׁבָהֶם יִהְיֶה כְּתוּב דְּבָרִים אַחֲרִים, כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּרָעָה אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת עַמִּי בְּתוֹךְ הַזְּמָן הַזֶּה, כִּי כָּבֵד הַתִּפְרָסֵם הַדָּבָר שֶׁנִּיתְּנוּ הַיְּהוּדִים לְמִשִּׁיסָהּ, וּבְחֻדוֹשִׁים אֱלוֹ יִרְדְּפוּ אוֹתָם הָאוֹיְבִים, וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּאַבְדֵּן מוֹלְדָתִי כְּשִׁיגִיעַ הַתֹּארִיךְ שֶׁל שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר בְּאֶדְר, כִּי כְּשִׁיפְתָּחוּ אֶת הָאֲגָרוֹת הַחַתּוּמוֹת יִקְיִמוּ אֶת הַכְּתוּב בְּאֲגָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת,

(א) מִצֵּד דִּינֵי הַמַּלְכוּת, אָדָם הַנִּהְרָג עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ מִחַמַּת מְרִידָה וְכִדּוּמָה, כָּל נִכְסָיו שְׂיִיכִים לְמֶלֶךְ. אִמְנֵם אֶחָשׁוּרֹשׁ רָצָה לְהִרְאוֹת לְכָל שְׁלֹא הִרָג אֶת הָמֶן מִחַמַּת שְׂמִרָד בּוֹ, אֲלֹא מִחַמַּת שֶׁרָצָה לְהַזִּיק לְמַלְכָּה וּלְעַמָּהּ, וְלִכֵּן בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת בֵּית הָמֶן צָרָר הַיְּהוּדִים, כְּלוּמָר, לְפָרְסֵם לְכָל שֶׁהִרְיָגְתוּ הִיתָה מִחַמַּת שֶׁהוּא צוּרֵר הַיְּהוּדִים, וְכִיּוֹן שֶׁנִּהְרָג מִחַמַּת מְרִידָתוֹ בְּמַלְכָּה, נִכְסָיו נִיתְּנִים לְמַלְכָּה, וּמְרִדְכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ - הוֹרָשָׁה לְבּוֹא תִּמִּיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, גַּם לֹא הוֹשִׁטָה הַשְּׂרָבִיט, כִּי הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה הוּא לָהּ.

(ב) וַיָּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טִבְעָתוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן, וּמִיד, כְּשֶׁעֲדִיין לֹא נִתְּנָה עַל יָד עֲצָמוֹ, וַיִּתְּנָה תִּיכָף לְמְרִדְכִי, וַתֵּשֶׁם אֶסְתֵּר אֶת מְרִדְכִי עַל בֵּית הָמֶן, בְּאוֹפֵן שֶׁכָּל עוֹשְׂרוֹ וְגִדּוּלָתוֹ שֶׁל הָמֶן נִיתְּנוּ בְּרָעָה אֶחָד לְמְרִדְכִי, יִכֵּן רָשָׁע וְצַדִּיק יִלְבַּשׁ.

(ג) כִּיּוֹן שֶׁרָאִתָּה אֶסְתֵּר שֶׁלֹּא הָשִׁיב לָהּ הַמֶּלֶךְ עַל עֲצָם בְּקִשְׁתָּהּ לְהַצִּיל אֶת הַיְּהוּדִים, אֲלֹא נָתַן לָהּ מִתְּנוֹת וּדְבָרִים אַחֲרִים, חֲשָׁשָׁה שֶׁאִין הַמֶּלֶךְ רּוֹצֶה לְמַלֵּא אֶת בְּקִשְׁתָּהּ, וְלִכֵּן הוּא מְדַחָה אוֹתָהּ בְּעֵינֵיהֶם אַחֲרִים, וְלִכֵּן, וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ דְּבָרֵי טַעַם וְחִכְמָה, וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְכֶּה וַתַּתְּחִנֶּן לּוֹ, לְהָעֵבִיר מִיד אֶת רַעַת הָמֶן הָאֱגִי, וְאֵת מִחְשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים, וְרָצוֹנָה הִיָּה שִׁישְׁלַח הַמֶּלֶךְ מִיד שְׁלִיחִים שִׁיקְחוּ אֶת הָאֲגָרוֹת הַחַתּוּמוֹת וּבְכָךְ תִּתְּבַטֵּל הַגִּזְרָה.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרְשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית־הֶמֶן נָתַתִּי לְאַסְתֵּר וְאִתּוֹ תָּלוּ עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים: ^ה וְאַתֶּם כְּתֹבוּ עַל־הַיְּהוּדִים כְּטוֹב כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתַב אֲשֶׁר־נִכְתַּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחַתּוֹם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: ^ט וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי־הַמֶּלֶךְ בְּעֵת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ סִיוֹן בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה מַרְדֳּכַי אֶל־הַיְּהוּדִים וְאֵל הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר | מֵהֶדּוּ וְעַד־כּוּשׁ שִׁבְעַת עֶשְׂרִים וּמֵאֵה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה בְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנוֹ וְאֶל־הַיְּהוּדִים בְּכַתְּבָם וְכָל־שָׁנוֹם: ^י וַיִּכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרְשׁ וַיִּחַתֵּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבִּי הָרָכָשׁ

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

ביהודים, ויפחדו שגם הם ייענשו, ובודאי יעדיפו להסתיר את האגרות הראשונות ולפרסם רק את האגרות השניות, וכך לא ידעו המון העם כלל שיש להם רשות להכות ביהודים, ואין חשש סכנה.

(ט) וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בְּעֵת הַהִיא, בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִיוֹן, בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ, והטעם שחיכו עד אותו הזמן, כיון שחששו שאם ישלחו שלוחים חדשים לא יאמינו להם, ולכן המתינו עד שיחזרו הרצים ששלח המן, ושלחו אותם בעצמם בשליחות השניה, ועל ידי זה האמינו להם בכל המדינות, ויכתב באגרות כָּל אֲשֶׁר צִוָּה מַרְדֳּכַי אֶל הַיְּהוּדִים וְאֵל הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהֶדּוּ וְעַד כּוּשׁ, שִׁבְעַת עֶשְׂרִים וּמֵאֵה מְדִינָה, מְדִינָה וּמְדִינָה בְּכַתְּבָהּ, וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנוֹ, וְאֵל הַיְּהוּדִים בְּכַתְּבָם וְכָל־שָׁנוֹם, והטעם ששלח אל היהודים בפני עצמם, כדי להראות שהאגרות האחרונות עדיפות מהראשונות, והיהודים, שלא קיבלו את האגרות הראשונות, לא היו משועבדים להם כלל, אלא רק לאגרות השניות [ואילו השרים שקיבלו את שתי האגרות יכלו לבחור לאיזו איגרת להתייחס, וכפי שהתבאר].

(י) וַיִּכְתַּב מַרְדֳּכַי אֶת הָאֲגָרוֹת הַחֲדָשׁוֹת בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרְשׁ, וַיִּחַתֵּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים, בְּסוּסִים רַכְבִּי הָרָכָשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִּים, והטעם ששלחם בסוסים [ואילו המן שלחם רגלית], כיון שהיו עייפים מטורח הדרך, שהרי אותם שלוחים עצמם נשלחו שוב, או כדי למהר ולהקל על ישראל מהצרה שבאה עליהם.

להרוג את היהודים, ולא ישמעו לאגרות האחרונות.

(ז) אמנם המלך לא הסכים לעצת אסתר, אלא רצה לשלוח אגרות חדשות חתומות, ויעץ להם עצה טובה ונכונה שתציל אותם מכל נזק, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרְשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי, הִנֵּה בֵּית הֶמֶן נָתַתִּי לְאַסְתֵּר, וְאִתּוֹ תָּלוּ עַל הָעֵץ עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים, ואם כן יודעים כולם שאני אוהב כעת את היהודים ורוצה בטובתם.

(ח) וְאַתֶּם כְּתֹבוּ עַל הַיְּהוּדִים בָּאֲגָרוֹת הַחֲדָשׁוֹת כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ, ובאגרות הגלויות השניות תכתבו שיהיו היהודים עתידים ליום הזה לנקום באויביהם, ואין זו סתירה לכתבים הראשונים, ובכך יתוקן החשש של אסתר שבחדשים אלו ירדפו הגויים את היהודים, כי מאחר ויראו בכתב הגלוי שהיהודים עתידים להנקם מאויביהם, לא ירדפו את היהודים כלל. ובכתבים החתומים תכתבו נוסח הנותן רשות ליהודים לנקום באויביהם, ואין זו סתירה לאגרות החתומות הראשונות, כיון שבראשונות ניתנה רשות לאויבים להרוג את היהודים, ובאחרונות ניתנה רשות ליהודים לעמוד על נפשם ולנקום באויביהם, כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנִחַתּוֹם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב ואין אפשרות לבטלו לגמרי, אלא רק להוסיף עליו. ואמנם כשיגיע יום שלשה עשר באדר ויפתחו את שתי האגרות החתומות, לא ירצו השרים לקיים את האגרות הראשונות, כיון שהם יודעים שהמלך העניש את המן על ששלח ידו

הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִים: יא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים | אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר לְהַקְהֵל~ וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־חַיִּיל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֹתָם טף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: יב בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר: יג פֶּתֶשְׁגָן הַכֶּתֵב לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גָלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת הַיהוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם: יד הָרָצִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה: טו וּמֶרְדֵּכִי יֵצֵא | מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹזֶר וְעֹטְרָת זָהָב גְּדוּלָּה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשֶׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: טז לַיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר: יז וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ שִׁמְחָה וְשִׁשְׁן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמִּי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים כִּי־נָפַל פַּחַד־הַיהוּדִים עֲלֵיהֶם:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

ויפצירו במלך לבטל את הגזירה, ולכן רק אחרי שיצאו השלוחים לכל המדינות הודיע מרדכי את הדבר בשושן הבירה עצמה.

(טו) ומֶרְדֵּכִי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת, תְּכֵלֶת וְחֹזֶר, וְעֹטְרָת זָהָב גְּדוּלָּה, וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן, וְהָעִיר שׁוֹשֶׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה, כִּי גַם הַגּוֹיִם מִשָּׂאֵר הָאוֹמוֹת שִׁמְחוּ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל מֶרְדֵּכִי הַיהוּדִי.

(טז) ובמיוחד לַיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר.

(יז) וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, וּבְכָל עִיר וָעִיר, מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ, שִׁמְחָה וְשִׁשְׁן לַיהוּדִים, כִּי כָּבֹד בְּאִגְרוֹת הַגְּלוּיֹת שֶׁל מֶרְדֵּכִי נִכְתַּב עִיקַר הַדָּבָר, שִׁהְיוּ הַיהוּדִים רְשָׁאִים לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בְּאָדָר, וְהָיוּ עוֹשִׂים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב. וְרַבִּים מֵעַמִּי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים - מִתְּגִיירִים, כִּי נָפַל פַּחַד הַיהוּדִים עֲלֵיהֶם.

(יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ רְשׁוּת לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר וָעִיר, לְהַקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם, לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל חַיִּיל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֹתָם, טף וְנָשִׁים, וְשָׁלָלָם לְבוֹז.

(יב) בְּיוֹם אֶחָד, בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ, בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר, הוּא חֹדֶשׁ אָדָר.

(יג) פֶּתֶשְׁגָן הַכֶּתֵב - וְהָאִגְרָת הַגְּלוּיָה נִשְׁלַחָה לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, וְכָתַב זֶה הָיָה גָלוּי לְכָל הָעַמִּים, וְלַהֲיוֹת הַיהוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה, לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם.

(יד) הָרָצִים, רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים, יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא יָדְעוּ מִדּוּעַ הֵם נִשְׁלָחִים שְׁנִית מִיַּד אַחֲרֵי שֶׁחָזְרוּ מִהַשְׁלִיחוֹת הָרִאשׁוֹנָה. וְרַק אַחֲרֵי שֶׁיֵּצְאוּ הַשְּׁלּוּחִים לְכָל הַמְּדִינֹת, וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה, וְעָשָׂה כֵן מֶרְדֵּכִי גַם כֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּדָע הַדָּבָר לְאוֹיְבֵי הַיהוּדִים

ט « ובשנים עשר חדש הוא-חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר-המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלום בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאיהם: ^א נקהלו היהודים בעריהם בכל-מדינות המלך אחשוורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא-עמד לפניהם כי-נפל פחדם על-כל-העמים: ^ב וכל-שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את-היהודים כי-נפל פחד-מרדכי עליהם: ^ג כי-גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל-המדינות כי-האיש מרדכי הולך וגדול: ^ד ויכו היהודים בכל-איביהם מפת-חרב והרג ואבדו ויעשו בשנאיהם פרצונם: ^ה ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש: ^ו ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: ^ז ואת פורתא ואת אדליא ואת ארדתא: ^ח ואת פרמשתא ואת אריסי ואת

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

שיש אגרות נוספות המתירות להם להרוג את היהודים, ומחמת כן לא נפל פחד היהודים עליהם, בכל זאת כולם היו מנשאים את היהודים, כי נפל פחד מרדכי עליהם, מאחר והוא מקורב למלך אחשוורוש, וראו מה עשה המלך להמן, ופחדו שמרדכי יעניש גם אותם, ומחמת כן עזרו ליהודים נגד אויביהם.

(ד) כי גדול מרדכי בבית המלך עצמו, שהיה ממונה על ארמון המלוכה של אחשוורוש בעיר הבירה, ושמעו הולך בכל המדינות, כיון שהיה ממונה גם על כל המדינות, להנהיגם כראוי, כי האיש מרדכי הולך וגדול, על ידי שנלחם את מלחמותיו של אחשוורוש וכבש עבדו מדינות נוספות.

(ה) ואמנם באגרות השניות לא הותר ליהודים להרוג כל גוי שירצו, אלא רק את אויביהם, ולכן, ויכו היהודים בכל איביהם המפורסמים באיבתם לישראל מפת חרב והרג ואבדו, ויעשו בשנאיהם, שלא היתה איבתם מפורסמת, ולא יכלו להורגם, פרצונם, להשפילם ולגנותם.

(ו) ובשושן הבירה הרגו היהודים מאויביהם ואבד חמש מאות איש.

(ז) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא.

(ח) ואת פורתא ואת אדליא ואת ארדתא.

(ט) ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארידי ואת ויזתא.

(א) עד עתה התבאר כיצד ניצלו ישראל מהרעה בכל אותה תקופה שלפני פתיחת האגרות החתומות, ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר, בשלושה עשר יום בו, אשר הגיע דבר המלך ודתו להעשות, שהגיע הזמן לפתוח את האגרות ולקיים את ציווי המלך, ביום אשר שברו איבי היהודים לשלום בהם, כי באותו יום היה מזלם של ישראל בתכלית השפלות, ומזלם של עמלק היה ברום המעלה, ונהפוך הוא - התהפך הגלגל לגמרי, אשר ישלטו היהודים המה בשנאיהם, כי כמו שחשב אחשוורוש כן היה, שהשרים הסתירו את האגרות הראשונות לגמרי, ופרסמו רק את האגרות השניות, שיש רשות ליהודים להינקם באויביהם.

(ב) נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשוורוש, ובערים הגדולות המוקפות חומה, שנמצאו שם שרי וחיילי המלך לא פחדו היהודים כלל, והתקהלותם היתה רק לשלח יד במבקשי רעתם, ואיש לא עמד לפניהם, כי נפל פחדם על כל העמים, מאחר וכל העמים לא ידעו כלל שיש להם רשות מהמלך להרוג את היהודים ככתוב באגרות הראשונות, כי השרים שבאותם מדינות הסתירו את האגרות הראשונות, והגויים שם חשבו שרק ליהודים יש רשות להרוג את אויביהם, ולכן פחדו הכל מהיהודים.

(ג) וכל שרי המדינות, והאחשדרפנים, והפחות, ועשי המלאכה אשר למלך, שהם ידעו את האמת

אֶרִידִי וְאֵת | וַיִּזְתָּא: • עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא צָרַר הַיְּהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: יא בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבְדַּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן בְּשָׂאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמִה־שָּׂאלְתֶךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמִה־בִקְשֶׁתְךָ עוֹד וַתַּעֲשִׂי: יג וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֶן גַּם־מֹחֶר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן יִתְּלוּ עַל־הָעֵץ: יד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשָׁן וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן תָּלָהּ: טו וַיִּקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשָׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוֹשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: טז וּשְׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ | וַעֲמַד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיְבֵיהֶם וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁבָעִים אָלֶף וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

(יז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן, וַתִּנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשָׁן שְׁמוֹתָר לַיְּהוּדִים לַהֲרוּג בְּאִוִּיבֵיהֶם יוֹם נוֹסֵף, וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן תָּלָהּ.

(טו) וַיִּקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר, וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוֹשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ נוֹסֵפִים, וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם.

(טז) הַתְּבָאֵר לַעֲלִי (פְּסוּקִים ב' ו') שְׁבַמְדִּינֹת הַמֶּלֶךְ הַמוֹקְפוֹת חוֹמָה, שֶׁהָיוּ בָהֶם שְׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְעוֹשֵׂי הַמִּלְאכָה לֹא עֲמַדוּ הָאוֹיְבִים כֻּלָּם בְּפָנֵי הַיְּהוּדִים, וְלֹא הוֹצִרְכּוּ הַיְּהוּדִים 'לַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם', אֲלֹא נִקְהָלוּ לַעֲשׂוֹת בְּאִוִּיבֵיהֶם כְּרִצּוֹנָם, כִּיּוֹן שֶׁהַשְּׂרִים וְהַצָּבָא שֶׁל הַמֶּלֶךְ לֹא גִילוּ כֻלָּם אֶת דְּבַר הָאֲגָרוֹת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת, וְעוֹד סִייעוּ לַיְּהוּדִים, כִּי נָפַל עֲלֵיהֶם פֶּחַד מִרְדֵּכִי, שֶׁלֹּא יַעֲנִישֶׁם, וּשְׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינֹת הַמֶּלֶךְ הַפְּרוּזוֹת, שֶׁאֵינָם מוֹקְפוֹת חוֹמָה וְאֵינָם גְּדוּלוֹת כָּל כָּךְ, וְלֹא הָיוּ שָׁם שְׂרֵי וְחִיילֵי הַמֶּלֶךְ שִׁיעֲזְרוּ לַיְּהוּדִים, שֶׁם הִיתָה מִלְחָמָה מִמֶּשׁ בֵּין אוֹיְבֵי הַיְּהוּדִים לַיְּהוּדִים, וְשֶׁם נִקְהָלוּ הַיְּהוּדִים וַעֲמַד עַל נַפְשָׁם שֶׁלֹּא יַהֲרֹגוּ אוֹתָם הָאוֹיְבִים, וְנוֹחַ מֵאִיְבֵיהֶם וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם, חֲמִשָּׁה וּשְׁבָעִים אָלֶף, וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם [וּבִשְׁנוֹנָה מִהַמְדִּינֹת הַגְּדוּלוֹת, שֶׁשֶׁם הָרְגוּ רַק אֶת ה'אוֹיְבִים' וְלֹא אֶת ה'שׁוֹנָאִים', אֲלֹא בִשְׁנוֹנָאִים רַק 'עָשׂוּ כְּרִצּוֹנָם', וְהֵינּוּ לַהֲשִׁפִּיל וּלְגַנוֹתָם, כִּיּוֹן שֶׁהִיתָה הַהֲרִיגָה דֶּרֶךְ עוֹנֵשׁ וְלֹא דֶּרֶךְ מִלְחָמָה, הָרִי בְּמְדִינֹת אֵלּוּ הָרְגוּ גַּם אֶת ה'שׁוֹנָאִים', כַּמְפֹּרֵשׁ בַּפְּסוּק, כִּיּוֹן שֶׁכָּבַר נִיטְשָׁה הַמִּלְחָמָה בִּינֵיהֶם].

(י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא צָרַר הַיְּהוּדִים הָרְגוּ, וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם.

(יא) בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהָרָאוּ בִּכְךָ אֵיךְ אַחֲרֵי פְקוּדַת הַמֶּלֶךְ עֲדִיין הָיוּ כָל כָּךְ הִרְבָּה אוֹיְבִים גְּלוּיִים לַיְּהוּדִים [כִּי אֶת אוֹתָם שֶׁאֵינָם גְּלוּיִים לֹא הוֹתֵר לָהֶם לַהֲרוּג], וּמוֹכֵךְ יֵשׁ לַלְמוּד כְּמָה רַבִּים הַצּוֹרְרִים אוֹתָם.

(יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה, בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה, שֶׁהִיא עִיר הַמִּלּוּכָה וּמוֹטְלַת בֵּה אֵימַת הַמַּלְכוּת, וּמִכָּל מְקוֹם הָיוּ מְרֻבִּים בֵּה כָל כָּךְ צוֹרְרֵי הַיְּהוּדִים עַד אֲשֶׁר הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבְדַּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ אוֹיְבִים גְּלוּיִים וִידוּעִים, וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן, אִם כֵּן בְּשָׂאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁשֶׁם אֵין אֵימַת הַמַּלְכוּת מוֹטְלַת כָּל כָּךְ, מֶה עָשׂוּ, וּמִי יוֹדֵעַ אִם הַצְלִיחוּ הַיְּהוּדִים בְּמִלְחַמָּתָם נֶגַד אוֹיְבֵיהֶם, וּמִה שָּׂאלְתֶךָ עוֹד לַעֲשׂוֹת כְּדִי לַהֲצִיל אֶת הַיְּהוּדִים שְׁבַכֵּל הַמְדִּינֹת, וַיִּנָּתֶן לָךְ. וּמִה בִקְשֶׁתְךָ עוֹד בַּעֲנִין זֶה, וַתַּעֲשִׂי.

(יג) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר, אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, יִנָּתֶן גַּם מֹחֶר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם, לַהֲרוּג אֶת אוֹיְבֵיהֶם, וְעַל יָדִי זֶה יִתְפָּרֵס הַדְּבַר שֶׁעֲדִיין יָד הַמֶּלֶךְ נְטוּיָה לַהֲעִנִּישׁ אֶת צוֹרְרֵי הַיְּהוּדִים, וַיִּפְחָדוּ לְשַׁלּוֹחַ יָד בִּיהוּדִים, וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן יִתְּלוּ עַל הָעֵץ, כְּדִי לַהֲפִיל אִימָה וּפְחַד עַל כָּל אוֹיְבֵי הַיְּהוּדִים, שֶׁלֹּא יִזְדוּ לְשַׁלּוֹחַ בָּהֶם יָד.

אֶת־יָדָם: י בַּיּוֹם־שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְנֹחַ בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יי וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשָׁן נִקְהְלוּ בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבַּעַה עָשָׂר בּוֹ וְנֹחַ בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יג עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיִּשְׁבִּים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׁמְחָה וּמְשֻׁתָּה וְיוֹם טוֹב וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לִרְעֵהוּ: ד וַיִּכְתֹּב מְרְדֳּכִי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהָרְחוּקִים: כא לְקִים עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֻמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: כב בַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאִיְבֵיהֶם

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

ולכן באותה שנה נהגו באותו יום 'יום טוב' ממש, ומשלח מנות איש לרעהו.

(כ) כיון שראה מרדכי שהיהודים שבמדינות המוקפות חומה אינם יודעים כלל שאירע להם נס, ולכן לא קיבלו עליהם את ימי הפורים, הוצרך להודיע להם את האמת, ויכתב מרדכי את הדברים האלה [ולהלן בפסוקים כ"ד וכ"ה יבואר מה כתב להם בענין זה], וישלח ספרים אל כל היהודים, אשר בכל מדינות המלך אחשורוש, הקרובים והרחוקים.

(כא) לקים עליהם, להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר, ואת יום חמשה עשר בו, בכל שנה ושנה.

(כב) ויעשו את הימים הללו בימים אשר נחו בהם היהודים מאיביהם, כי היהודים הפרזים נלחמו בגויים ביום שלשה עשר וניצחו אותם לגמרי, ולכן לא היו בסכנה ביום ארבעה עשר, ומן הראוי שביום זה יעשו יום משתה ושמחה, ואילו היהודים שבערים המוקפות חומה לא נלחמו כלל עם הגויים, ואמנם ביום שלשה עשר בעצמו לא היו כל כך בסכנה, כיון שהיתה להם רשות מהמלך להרוג באויביהם, ולכן הגנו עליהם שרי וחילי המלך, אבל ביום ארבעה עשר היו בסכנה גדולה, כיון שלאויבים היתה רשות להרוג בהם, ככתוב באגרות הראשונות, ולהם לא היתה רשות להרוג באויביהם כלל [שהרי כשרצתה אסתר שיהרגו בשושן גם ביום ארבעה עשר, הוצרכה לבקש רשות מיוחדת מהמלך], ואם היו הגויים מתקוממים עליהם ביום ארבעה עשר,

(יז) ביום שלושה עשר לחדש אדר נלחמו באויביהם, ונח בארבעה עשר בו, ועשה אתו יום משתה ושמחה, ובאותה שנה רק היהודים הפרזים נהגו משתה ושמחה, כיון שהם נלחמו באויביהם והיו בסכנה, אבל היהודים שבערים הגדולות המוקפות חומה לא נהגו משתה ושמחה, כיון שבאותם מקומות הסתירו השרים לגמרי את האגרות הראשונות, ולא עוד אלא ששרי המלך וחייליו סייעו ליהודים, ואויבי היהודים לא נלחמו בהם כלל, ולכן היהודים שם לא חשו באותו זמן בסכנה ולא ידעו שאירע להם נס, אלא חשבו שבאגרות הראשונות לא נכתב שמותר להרוג את היהודים, וחשבו שהיתה זו שמועת שקר, או שאף אם האגרות הראשונות היו באמת להרוג את היהודים, חשבו שביטל אותם אחשורוש לגמרי, ועל כל פנים לא הרגישו שנעשה להם נס בימים אלו.

(יח) והיהודים אשר בשושן נקהלו בשלושה עשר בו, ובארבעה עשר בו, ונח בחמשה עשר בו, ועשה אתו יום משתה ושמחה.

(יט) על כן, היהודים הפרזים הישבים בערי הפרזות, שהיו בסכנת מוות וניצלו, היו עשים באותה שנה את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב, ואף על פי שאסור לכלל ישראל להוסיף עליהם ימים טובים נוספים מלבד הכתוב בתורה, כאן לא היה זה יום טוב לכל ישראל, אלא רק לפרזים, ומותר לקהילה מסוימת לקבל על עצמה יום טוב ביום מסוים לזכר נס שאירע להם,

והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינים: כ וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם: כד כי המן בן-המדתא האגגי ציר כל-היהודים חשב על-היהודים לאבדם והפל פור הוא הגורל להם ולאבדם: כה ובבאה לפני המלך אמר עם-הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר-חשב על-היהודים על-ראשו ותלו אתו ואת-בניו על-העץ: כו על-כן קראו לימים האלה פורים על-שם הפור על-כן על-כל-דברי האגרת הזאת ומה-ראו על-פכה ומה הגיע אליהם: כז קימו וקבלו היהודים | עליהם | ועל-זרעם ועל כל-הנולדים עליהם ולא יעבור להיות עשים את

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

לישראל, ומצד זה היה צרר כל היהודים, ורצה להכרית את כולם, ולכן חשב על היהודים לאבדם, והפל פור הוא הגורל, כי גם הגורל היה נגדם באותו זמן, להםם ולאבדם.

(כה) ובבאה - כשבאה מחשבת המן הזו לפני המלך, שנודע לו שכוונת המן היתה להרוג את כל היהודים, שלא כפי שחשב בתחילה, לא החזיר את הספרים הראשונים, אלא אמר, עם - על אף קיומו של הספר הראשון, ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו, וכדי לקיים את הדבר כתב המלך ספרים חדשים, וכדי שיבינו השרים שרצון המלך שינהגו על פי הספרים השניים בלבד הוצרך המלך להראות שהוא מתנגד למחשבת המן, ולכן תלו אתו ואת בניו על העץ, ועל ידי זה נודע לכל היהודים, כן הנמצאים במדינות המוקפות חומה, גודל תוקפו של הנס, שבאמת היו בסכנה גדולה כבר ביום שלשה עשר באדר.

(כו) על כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור, שהגורל שהטיל המן להרוג את כל ישראל נהפך לטובת ישראל, על כן על כל דברי האגרת הזאת, על ידה נודע לכל ישראל גודל הנס כבר ביום שלשה עשר, ומה ראו על פכה - והתברר להם מה ראו לעשות את הימים הללו ימי משתה ושמחה, ומה הגיע אליהם מענין הנס של אותה היום.

(כז) לכן קימו וקבלו היהודים, עליהם ועל זרעם ועל כל הנולדים עליהם - שתהיה זו קבלה גמורה גם לכל הדורות הבאים, ולא יעבור - שלא יהיה כח לשום בית דין לבטל ענין זה, להיות עשים את שני

לא היתה להם תקומה, ולכן רק לאחר שעבר יום ארבעה עשר, ונפל פחדם על הגויים, יכלו לנוח לגמרי ולנהוג משתה ושמחה, ולכן הם עשו כן רק ביום חמשה עשר, כשכבר חלפה הסכנה לגמרי. והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, ומאכל ליום טוב, כנגד זה שנהפך להם מיגון לשמחה תיקנו לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ומשלח מנות איש לרעהו, וכנגד זה שנהפך להם מאכל ליום טוב לא יכלו לתקן יום טוב ממש, כיון שאסור להוסיף על החגים הכתובים בתורה לכל ישראל [ורק בשנה הראשונה, שנהגו הפרזים לבדם יום טוב היה הדבר מותר, אבל כעת כשתיקן מרדכי את התקנה על כל ישראל לא היה יכול לתקן יום טוב], ולכן תיקנו ומתנות לאבינים, שהרי תכלית יום טוב הוא לפרוש מהבלי העולם הזה ולעסוק בתורה ובמצוות, וכנגד זה תיקנו מצוות צדקה של מתנות לאביונים.

(כג) וקבל היהודים - כל היהודים קיבלו את דברי מרדכי, את אשר החלו לעשות - היהודים הפרזים, שכבר התחילו לעשות הנהגת משתה ושמחה בשנה הראשונה, המשיכו זאת בשנים הבאות בציווי מרדכי, ואת אשר כתב מרדכי אליהם - וגם היהודים המוקפים חומה, שלא נהגו כלל משתה ושמחה בשנה הראשונה, התחילו לנהוג כן כהוראת מרדכי.

(כד) ועתה מספר מה נכתב בספרים ששלח מרדכי לכל המדינות, להודיע להם את תוקף הנס ועניינו, שלא יחשבו ששנאת המן היתה רק למרדכי שלא השתחוה לו, אלא כי המן בן המדתא, האגגי - בהיותו מזרע אגג העמלקי, שמר שנאת אבותיו

שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָּבָם וְכִזְמָנָם בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: כח וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל־דָּוָר וְדָוָר מִשְׁפָּחָהּ וּמִשְׁפָּחָהּ מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא־יִסּוּף מִזְרָעָם: כט וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַּת־אֲבִיחַיִל וּמְרִדְכֵי הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תִּקְוָה לְקַיֵּם אֶת אֲגֶרֶת הַפָּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: ל וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֶל־שֶׁבַע וְעֹשָׁרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וָאֵמֶת: לא לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מְרִדְכֵי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זֶרַעָם דְּבָרֵי הַצּוֹמֹת וְזַעֲקָתָם: לב וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קִיָּם דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

בין החכמים, ואמת, להוכיח שהאמת כדבריהם לפי ההלכה.

(לא) וביארו להם שאין איסור בכך שתיקנו את ימי הפורים, כיון שהאיסור הוא רק אם מוסיפים ימים ומשווים אותם לגמרי לחגים האמורים בתורה, אבל כאן קיבלו לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם, לא כחגי התורה, אלא כַּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מְרִדְכֵי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, ולא יותר מכך, והביאו ראיה לדבריהם, וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זֶרַעָם דְּבָרֵי הַצּוֹמֹת וְזַעֲקָתָם, שהם ימי תענית המוזכרים בספר זכריה, ולא חששו שיהיה בכך הוספה על הצום הכתוב בתורה, ואף על פי כן קיבלו זאת כל ישראל, וזו ראיה שמותר לקבל ימים נוספים אם אינם נעשים כימים המוזכרים בתורה, ולכן מותר גם לתקן את ימי הפורים, כיון שאין נוהגים בהם כמו ביום טוב של תורה.

(לב) וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר - ועל פי מאמרי אסתר שאמרה את הדברים הללו לחכמי הדור, קִיָּם - נתקיימו דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה, כי הסכימו כל החכמים להחזיק בימי הפורים ולעשותם חוק עולם, וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר - וגם הסכימו הכל לכתוב את מגילת אסתר בספר בין כתבי הקודש, כפי שרצו אסתר המלכה ומרדכי היהודי.

הימים האלה, שהם ארבעה עשר וחמשה עשר באדר, כִּכְתָּבָם - בקריאת המגילה מהכתב, וְכִזְמָנָם, בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

(כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים על ידי קריאת המגילה, וְנַעֲשִׂים יְמֵי מִשְׁתָּהּ וּשְׂמִיחָהּ, בְּכָל דָּוָר וְדָוָר, מִשְׁפָּחָהּ וּמִשְׁפָּחָהּ, מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ, וְעִיר וְעִיר, וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים, וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם.

(כט) כיון שמרדכי ואסתר רצו שהמגילה הכתובה תהיה חלק מכתבי הקודש, והיו חלק מהחכמים שהתנגדו לכך, וכן היו מהחכמים שנחלקו על כך שקבעו את הימים הללו לימי משתה ושמיחה קבועים בכל שנה, הוצרכה אסתר להשתמש בכח מלכותה, וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַּת־אֲבִיחַיִל, וּמְרִדְכֵי הַיְּהוּדִי, אֶת כָּל תִּקְוָה - בתוקף המלכות שבידם, לְקַיֵּם אֶת אֲגֶרֶת הַפָּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית, כפי שהיא בידינו כעת, מ'ויהי בימי אחשורוש' ועד סופה, וכתבה אל החכמים שיקיימו את דבריהם, להכליל את מגילת אסתר בין כתבי הקודש.

(ל) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים, אֶל שֶׁבַע וְעֹשָׁרִים וּמֵאָה מְדִינָה, מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ, כיון שהתעוררה מחלוקת על הדבר, כתבו דְּבָרֵי שְׁלוֹם

וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ אֶמֶס עַל־הָאָרֶץ וְאֵיִי הָיִם: בַּ וְכָל־מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ
וּפְרִשֵׁת גְּדֻלַּת מְרִדְכִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הִלּוּא־הֶם פְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי מְדֵי וּפָרָס: גַּ כִּי אֶמְרִדְכִי הִיְהוּדִי מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ וְגָדוֹל לִיְהוּדִים וְרָצוּי
לְרֹב אֲחִיו דָּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבָר שָׁלוֹם לְכָל־זָרְעוֹ:

❖ ביאור על פי המלבי"ם ❖

הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדֵי וּפָרָס.

(ג) כִּי מְרִדְכִי הִיְהוּדִי מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ,
וממונה על כל המדינות, וגדול ליהודים, כי
היה ממונה בעיקר על עניני היהודים, מכל
מקום לא השתרר עליהם בחזקה, ועל ידי
זה היה רצוי לרוב אֲחִיו, כי היה בכל
עניניו דָּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ, וְדָבָר שָׁלוֹם לְכָל
זָרְעוֹ.

(א) לאחר שהתמנה מרדכי היהודי בבית המלכות
של אחשורוש, היה לוחם את מלחמותיו, ועל ידי
זה, וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ מֶסַע עַל הָאָרֶץ וְאֵיִי הָיִם,
כי מרדכי היהודי כבש עבורו את כל הארצות,
הקרובות והרחוקות.

(ב) וְכָל מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל אַחֲשֵׁרֶשׁ,
שעשה על ידי הנהגת מרדכי, וּפְרִשֵׁת גְּדֻלַּת מְרִדְכִי
אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ, הִלּוּא הֶם פְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי

